

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

Економіко-гуманітарний інститут, гуманітарний факультет
(повне найменування інституту, назва факультету)

Кафедра міжнародних економічних відносин
(повна назва кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА ДИПЛОМНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему : « Інноваційна діяльність компаній в умовах глобалізації»

Виконав

студент 2 курсу, групи ГФз-219м
спеціальності 292 «Міжнародні економічні
відносини», ОПП «Міжнародний бізнес»
(код і назва напрямку підготовки, спеціальності)

Авраменко К.О.

(прізвище та ініціали студента)

Керівник Прушківська Е.В.

(прізвище та ініціали)

Рецензент Лисенко А.О.

(прізвище та ініціали)

м. Запоріжжя
2020 рік

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»
(повне найменування вищого навчального закладу)

Інститут, факультет: Економіко-гуманітарний інститут, гуманітарний факультет

Кафедра: Міжнародні економічні відносини

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Спеціальність: 292 «Міжнародні економічні відносини», ОПП «Міжнародний бізнес»

(код і назва)

Галузь знань: 29 міжнародні відносини

(код і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри, д.е.н., професор

_____ Прушківська Е.В.

“ _____ ” _____ 20__ року

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ ДИПЛОМНУ МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи _____

керівник роботи _____

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від «__» ____ 2020 року №__

2. Строк подання студентом роботи _____

3. Вихідні дані до роботи _____

_____

_____

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) _____

_____

_____

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

_____

РЕФЕРАТ

КДМР: с.101, 19 рис., 10 табл., 60 джерел.

Мета роботи – виявити вплив глобалізації на інноваційний розвиток компаній країн світу задля імплементації їх досвіду в національну економіку та бізнес-структури.

Об’єкт дослідження – процеси інноваційного розвитку міжнародного бізнесу в умовах глобалізації.

Предмет дослідження – особливості інноваційної діяльності компаній в умовах глобалізаційних викликів.

Методи дослідження: структурно-функціональний метод – при виявленні змісту та характеристик особливості інноваційної діяльності фірм; метод абстракції – при з’ясуванні сутності понять «інновація», «інноваційний розвиток», «інноваційна стратегія»; класифікації – при виявленні видів стратегій інноваційного розвитку; компаративний аналіз – при виокремленні особливостей та відмінностей компаній закритого і відкритого типу в процесі інноваційної діяльності; при аналізі інноваційного розвитку в країнах з різним рівнем розвитку; статистичний – при виявленні тенденцій інноваційного розвитку країн в умовах глобалізаційних викликів; при аналізі інноваційної діяльності компаній-лідерів в національній економіці; метод ранжування – при виявленні компаній-лідерів інноваційного розвитку у міжнародному та національному бізнесі; графічний і табличний – задля наглядної демонстрації досліджень процесів інноваційної діяльності в бізнесі; індукції та дедукції – при формулюванні узагальнюючих висновків.

Анотація. У кваліфікаційній дипломній магістерській роботі здійснено теоретичне дослідження інноваційної діяльності компаній в умовах глобалізації, що дозволило виявити тенденції інноваційного розвитку компаній у світовому господарстві та національній економіці. Здійснено класифікацію стратегій інноваційного розвитку та охарактеризовано особливості їх

впровадження компанією в умовах глобалізації. З'ясовано, що глобалізація з одного боку, відкриває більше можливостей для інноваційної діяльності компаній, а з іншого боку - посилює конкуренцію, яка вимагає постійного вдосконалення та впровадження нових інноваційних стратегій розвитку. Здійснено компаративний аналіз інноваційних стратегій розвитку компаній-лідерів у міжнародному та національному бізнесі. Виявлено особливості інноваційного розвитку на прикладі відкритого та закритого типів компаній. Обґрунтовано, що фірми-лідери, які розвиваються на основі інноваційних стратегій є рушійною силою інноваційного розвитку країни. Визначено перспективи впровадження інноваційних стратегій розвитку бізнесу в національній економіці.

. ГЛОБАЛІЗАЦІЯ, МІЖНАРОДНІ КОМПАНІЇ, ІННОВАЦІЇ, СТРАТЕГІЇ,
НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ПРОГРЕС, ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ,
ГЛОБАЛЬНИЙ ІННОВАЦІЙНИЙ ІНДЕКС.

Анотація. В кваліфікаційній дипломній магістерській роботі здійснено теоретичне дослідження інноваційної діяльності компаній в умовах глобалізації, дозволило виявити тенденції інноваційного розвитку компаній в міжнародному господарстві та національній економіці. Здійснено класифікацію стратегій інноваційного розвитку та охарактеризовано особливості їх впровадження компанією в умовах глобалізації. Виявлено, що глобалізація з одного боку, відкриває більше можливостей для інноваційної діяльності компаній, а з іншого - посилює конкуренцію, яка потребує постійного вдосконалення та впровадження нових інноваційних стратегій розвитку. Здійснено компаративний аналіз інноваційних стратегій розвитку компаній-лідерів в міжнародному та національному бізнесі. Виявлено особливості інноваційного розвитку на прикладі відкритого та закритого типів компаній. Обґрунтовано, що фірми-лідери, які розвиваються на основі інноваційних стратегій є рушійною силою інноваційного розвитку

страны. Определены перспективы внедрения инновационных стратегий развития бизнеса в национальной экономике.

ГЛОБАЛИЗАЦИЯ, МЕЖДУНАРОДНЫЕ КОМПАНИИ, ИННОВАЦИИ, СТРАТЕГИИ, НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКИЙ ПРОГРЕСС, ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЯ, МЕЖДУНАРОДНЫЙ ИННОВАЦИОННЫЙ ИНДЕКС.

Abstract. In the qualification master's thesis the theoretical research of innovative activity of the companies in the conditions of globalization is carried out that has allowed to reveal tendencies of innovative development of the companies in world economy and national economy. The classification of strategies of innovative development is carried out and the peculiarities of their implementation by the company in the conditions of globalization are characterized. It was found that globalization, on the one hand, opens more opportunities for innovation of companies, and on the other hand - increases competition, which requires constant improvement and implementation of new innovative development strategies. A comparative analysis of innovative strategies for the development of leading companies in international and national business. Peculiarities of innovative development on the example of open and closed types of companies are revealed. It is substantiated that leading firms, which develop on the basis of innovative strategies, are the driving force of innovative development of the country. Prospects for the implementation of innovative business development strategies in the national economy are identified.

GLOBALIZATION, INTERNATIONAL COMPANIES, INNOVATIONS, STRATEGIES, SCIENTIFIC AND TECHNICAL PROGRESS, INTERNATIONALIZATION, GLOBAL INNOCENT INNOVATION.

ЗМІСТ

Завдання на кваліфікаційну дипломну магістерську роботу	2
Реферат	4
Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів	8
Вступ	9
1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ..	14
1.1 З'ясування сутності категоріального апарату дослідження інноваційної діяльності.....	14
1.2 Класифікація стратегій інноваційного розвитку компаній	23
1.3 Вплив глобалізації на інноваційний розвиток компаній.....	29
2 ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ТРЕНДІВ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КОМПАНІЙ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	37
2.1 Інноваційний розвиток країн в умовах глобалізаційних викликів	37
2.2 Особливості інноваційного розвитку компаній закритого та відкритого типів	48
2.3 Компоративний аналіз розвитку компаній на основі успішних інноваційних стратегій у світовій економіці.....	55
ЗПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ	64
3.1 Потенціал інноваційного розвитку національної економіки та бізнесу	64
3.2 Фірми-лідери як рушійна сила інноваційного розвитку в національній економіці	71
4 ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ.....	79
4.1 Аналіз потенційних небезпек	79
4.2 Заходи по забезпеченню безпеки.....	80
4.3 Заходи з виробничої санітарії і гігієни праці.....	83
4.4 Заходи безпеки у надзвичайних ситуаціях	86
Висновки	92
Перелік джерел посилань	95
Додаток А. Рейтинг країн по рівню інновацій за період 2018-2020 рр.....	100
Додаток Б. Глобальні лідери в області інновацій в 2020 році.....	101

**ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ,
СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ**

Скорочення	Словосполучення
с.	сторінка
рис.	рисунок
табл.	таблиця
р.	Рік
ін.	інше
ТНК	Транснаціональна корпорація
НДДКР	Науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи
НТР	Науково-технічна революція
НТП	Науково-технічний прогрес
ГП	Глобальний інноваційни індекс
Industry 4.0	Четверта промислова революція
США	Сполучені Штати Америки
ВВП	Валовий внутрішній продукт
ЄС	Європейський союз
ВК	Венчурний капітал
НІС	Національні інформаційні системи
ІКТ	Інформаційно-комунікаційні технології
ІВ	Інтелектуальна власність
ВНЗ	Вищі навчальні заклади
WIPO	Всесвітня інтелектуальна власність
РІС	Регіональна інформаційна система

ВСТУП

Сучасний етап розвитку характеризується глобальними змінами у світовій економіці та науці. Цей процес було зумовлено трьома промисловими революціями, які докорінно змінили побут, середовище існування, потреби та якість життя людей. У 2016 році на 46-му Міжнародному економічному форумі в Давосі було наголошено про початок четвертої промислової революції (Industry 4.0), яка призведе, згодом, до подолання бар'єрів між людиною та машиною, і зробить їх працю спільною.

Початок Industry 4.0 створює сприятливі умови для завершення п'ятого технологічного укладу та розвитку нового, шостого який відбуватиметься у період (2020-2025 рр.) – це змушує країни та компанії переходити на шлях інноваційного розвитку. Насамперед, це стосується країн які мають потужний науково-освітній потенціал, який сформовано за допомогою підприємств та фахівців що здатні швидко навчатися або перенавчатися, адаптуватися до змін, використовувати свої знання, здібності і можливості для реалізації нових напрямків розвитку. Ці тенденції беруть до уваги в першу чергу міжнародні підприємства, бо Industry 4.0 починається зі світових фірм-лідерів, а потім розповсюджується на економіку всього світу.

Україна не дивлячись на нерозвинену інноваційну базу, також має шанс за допомогою окремих галузей, а особливо ІТ- сектору та високотехнологічних галузей промисловості успішно реалізувати інноваційну діяльність. Для того щоб забезпечити правильний успішний перехід на інноваційний шлях з врахуванням умов розвитку Industry 4.0, необхідно дотримуватися базових складових елементів як міжнародним так і національним компаніям, а саме: стимулювати та інвестувати креативну інноваційну діяльність, розвивати інтелектуальний капітал, формувати інноваційну інфраструктуру. Однак повноцінного успіху можна досягти лише об'єднавши ці складові елементи з вибором правильного пріоритетного шляху – стратегії.

Досвід розвинутих країн світу свідчить, що інноваційна діяльність є однією з найуспішніших моделей економічного зростання за допомогою якої можна змінити та відкрити нові можливості для розвитку сучасного бізнес-середовища у світовому господарстві та національній економіці.

Актуальність даної теми обумовлена істотним зростанням зацікавленості з боку країн, компаній і суспільства до можливості розвитку інноваційної діяльності з метою екологічності виробництва, енергозбереження та соціальної спрямованості. Ефективність застосування інноваційного розвитку допомагає збільшити науково-технічну та економічну ефективність підприємства, що веде до розробки якісної продукції з високими характеристиками й прийнятною ціною, створюючи позитивний імідж компанії та збільшуючи аудиторію лояльно налаштованих споживачів.

Метою інноваційної діяльності в умовах глобалізації є, фокусування на розвитку наукової бази та використанні принципово нових прогресивних технологій для виробництва високоякісної та високотехнічної продукції, за допомогою нових управлінсько-організаційних рішень. Діяльність яких повинна бути спрямована на вдосконалення матеріалів, обладнання і процесу виготовлення з метою виходу підприємства на новий економічно-інноваційний рівень.

В Україні, на протязі тривалого періоду, не здійснювали орієнтир в бік інноваційного розвитку, не в повній мірі відбувалося фінансування інноваційного сектору. Відкритість національної економіки та сучасні глобалізаційні процеси, які охопили увесь світ, зумовили переглянути своє ставлення до введення інновацій у розвиток національних підприємств.

Теоретичні та практичні аспекти дослідження, щодо інноваційного розвитку набули значної популярності серед відомих зарубіжних учених-економістів, таких як: С.Штерн, Дж. Лернер, С. Торрісі, А.Б. Яффе, А. Погано, Е. Менсфілд, та інші.

Доповнили їх напрацювання за допомогою обрання шляхів дослідження в контексті стратегічного розвитку підприємств на інноваційній основі такі

зарубіжні вчені: І. Адієс, Г. Менш, А. Чандлер, М. Мескон, Г. Мінцберг, та інші. Серед українських вчених-економістів, які досліджують цю проблематику є: В. Геєць, Ю. Бажан, В. Базилевич, Я. Жаліло, Е. Прушківська, Ю. Пилипенко, Л. Шинкарук та Л. Федулова, А. Турило, Н. Щепкіна, С. Ілляшенко та М. Білопольський, Ю. Яковець, О. Біленький, та інші.

Метою кваліфікаційної дипломної магістерської роботи є виявлення впливу глобалізації на інноваційний розвиток компаній країн світу задля імплементації їх досвіду в національну економіку та бізнес-структури.

Відповідно до поставленої в роботі мети нами передбачено розв'язання наступних завдань дослідження:

- з'ясування сутності категоріального апарату дослідження інноваційної діяльності;
- здійснити класифікацію стратегій інноваційного розвитку компаній;
- з'ясувати особливості впливу глобалізації на інноваційний розвиток компаній;
- виявити тенденції інноваційного розвитку в умовах глобалізації;
- здійснити компаративний аналіз інноваційних стратегій розвитку компаній-лідерів у міжнародному бізнесі;
- окреслити перспективи розвитку інноваційної діяльності компаній в національній економіці.

Об'єкт дослідження - процеси інноваційного розвитку міжнародного бізнесу в умовах глобалізації.

Предмет дослідження - особливості інноваційної діяльності компаній в умовах глобалізаційних викликів.

Методи дослідження: структурно-функціональний метод – при виявленні змісту та характеристик особливості інноваційної діяльності фірм; метод абстракції – при з'ясуванні сутності понять «інновація», «інноваційний розвиток», «інноваційна стратегія»; класифікації – при виявленні видів стратегій інноваційного розвитку; компаративний аналіз – при виокремленні особливостей та відмінностей компаній закритого і відкритого типу в процесі

інноваційної діяльності; при аналізі інноваційного розвитку в країнах з різним рівнем розвитку; статистичний – при виявленні тенденцій інноваційного розвитку країн в умовах глобалізаційних викликів; при аналізі інноваційної діяльності компаній-лідерів в національній економіці; метод ранжування – при виявленні компаній-лідерів інноваційного розвитку у міжнародному та національному бізнесі; графічний і табличний – задля наглядної демонстрації досліджень процесів інноваційної діяльності в бізнесі; індукції та дедукції – при формулюванні узагальнюючих висновків.

Наукова новизна роботи полягає в виявленні особливостей інноваційної діяльності компаній в умовах глобалізації, та модифікації бізнесових структур при впровадженні інноваційних стратегій. Ключові наукові результати автора наступні:

удосконалено:

- теоретичний підхід щодо інноваційного розвитку країн, в частині використання фірм-лідерів, як рушійної сили для інноваційного розвитку країн з трансформаційною економікою;

- категоріальний апарат дослідження інноваційної діяльності фірм, шляхом з'ясування сутності інноваційної стратегії розвитку в умовах глобалізації та виокремленням її пріоритетних складових, які формують конкурентну спроможність фірми.

набуло подальшого розвитку:

- методологічний підхід до виокремлення «сильних» та «слабких» сторін діяльності компанії, які мають потенційні можливості для інноваційного розвитку та можуть стати полюсами зростання в середньостроковій перспективі.

Практична значущість кваліфікаційної дипломної магістерської роботи, полягає в тому, що розроблені і запропоновані у роботі науково-теоретичні підходи, висновки і практичні рекомендації поглиблюють розуміння сутності інноваційної діяльності компаній, видів та складових інноваційних стратегій

фірм і мають науково-практичне значення для застосування в національній економіці в умовах глобальних викликів. Запропоновані рекомендації та висновки можуть бути використані при розробці законодавчих актів щодо формування інноваційної стратегії розвитку національної економіки та фірм

Ключові науково-практичні положення й висновки роботи оприлюднені автором на двох науково-практичних конференціях: «Євроінтеграційний вибір країни та проблеми економіки» (30 листопада – 1 грудня 2020 року), м. Дніпро; та на «Тенденції розвитку економіки у 2020 році: аналітичний та теоретико-методологічний аспекти» (12 грудня 2020 року), м. Одеса.

Основні положення і результати кваліфікаційної дипломної магістерської роботи знайшли відображення у електронному науковому фаховому виданні (включено до Переліку електронних фахових видань України на підставі Наказу МОН України від 24.вересня 2020 року. № 1188), та 2 публікаціях апробаційного характеру (тези конференцій).

Робота складається зі вступу, 4 розділів, висновків; містить 101 сторінку тексту, 19 рисунків, 10 таблиць, 2 додатки. Перелік джерел посилань включає 60 найменувань.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1 З'ясування сутності категоріального апарату дослідження інноваційної діяльності

Розглядаючи результати ведення бізнесу в сучасних умовах, спостерігаємо за тим, що деякі компанії успішно реалізуються та витримують конкуренцію на внутрішніх, а згодом і на зовнішніх ринках. А інші компанії, потерпають поразки вже на початковому етапі реалізації своєї діяльності. Тоді провідні економісти починають замислюватися з чим це пов'язано, та порівнюють діяльність обох компаній, з різним економічним станом на сьогодні. Виявляється, що передові компанії для свого перспективного розвитку використовують «інновації», які дозволяють орієнтуватися на великі класи споживачів, та на тенденції смаків.

Для з'ясування сутності категоріального апарату розглянемо, для початку, категорію «інновації» за допомогою трьох підходів, які були запропоновані провідними вченими світу. У них це поняття трактується як: результат, процес та зміни, розглянемо детально на (рис.1.1).

Такі різні підходи щодо трактування поняття «інновації» обумовлені багатоаспектністю цього економічного поняття, його складністю та різноманітністю сфер застосування.

Інновація не обов'язково повинна бути технічною чи матеріальною. Вона може виступати і як нова цінність продукту для споживача, яка відповідає його потребам і інтересам. Неодмінними властивостями інновації повинні бути[1]:

- а) новизна;
- б) виробнича доцільність;
- в) раціональність (економічна обґрунтованість);
- г) відповідність запитам споживача.

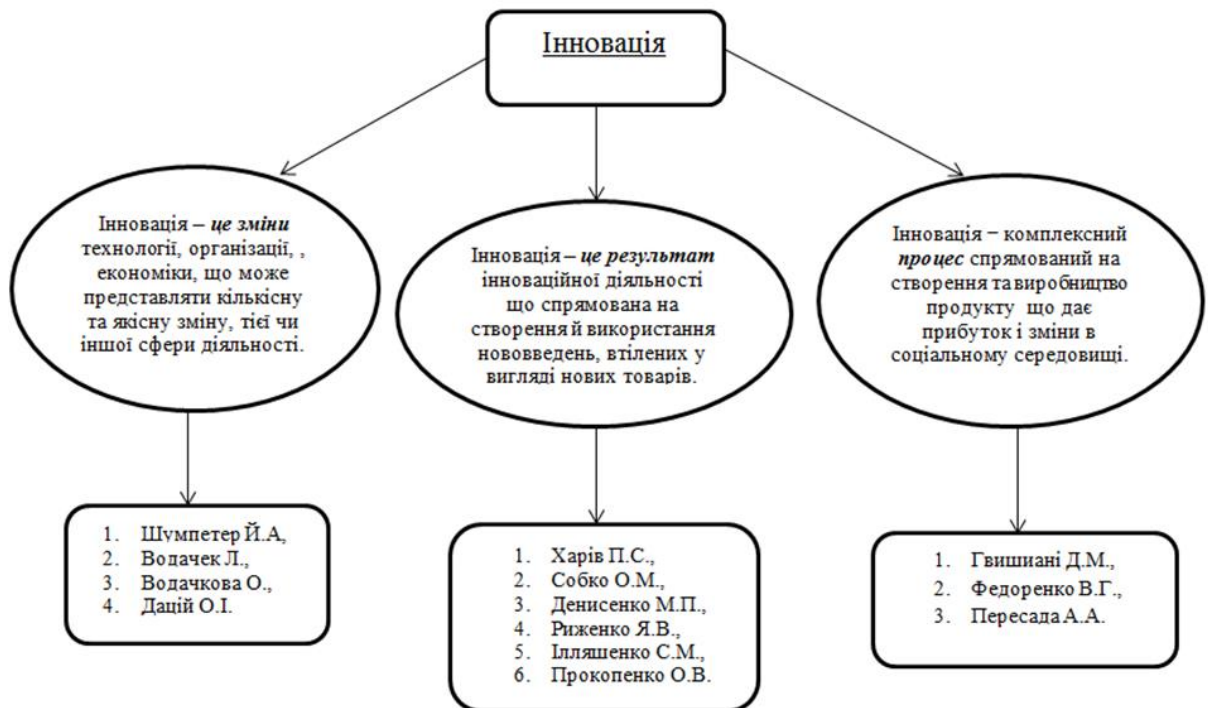

Рис. 1.1 - Підходи до визначення сутності поняття «інновація»*

*Джерело: складено автором за [1]

Однак, у повсякденній практиці поняття новина, нововведення, новація та інновація є – тотожними. Будь-які винаходи, при ретельній розробці, коли отримують суспільне визнання, та стають поширеними і затребуваними в суспільстві, автоматично набувають статус інновацій. Залежно від галузей застосування інновацій вони поділяються на:

- а)технічні;
- б)технологічні;
- в)управлінські;
- г)соціально-економічні.

Розглянемо більш детально на (рис.1.2) чинники, які впливають на розвиток інновацій в кожній галузі окремо.

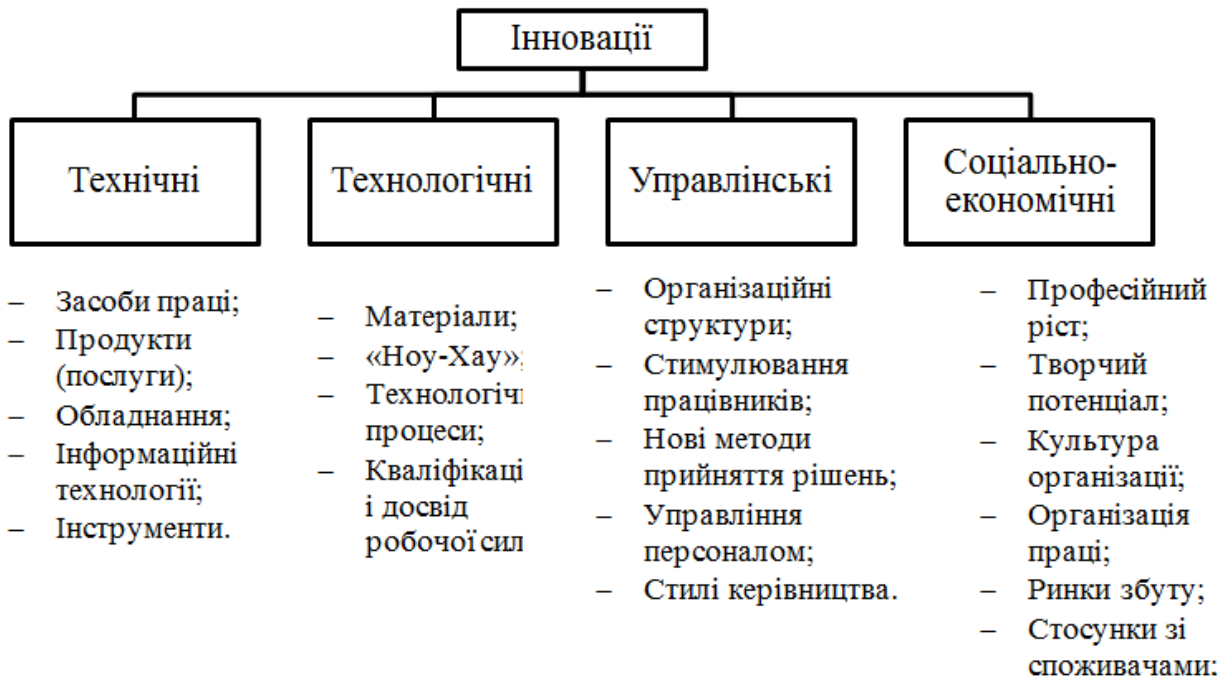

Рис.1.2 – Структура інновацій*

*Джерело: складено автором за [2]

Проаналізувавши всі чинники, та думки видатних науковців, щодо трактування поняття інновація я можу узагальнити дане поняття наступним трактуванням, інновація – це ідея або новітній продукт в галузі техніки, технології, управлінні або соціально-економічної діяльності, який заснований на використанні досягнень науково-технічної революції і є кінцевим результатом інноваційної діяльності.

В процесі розвитку інновацій, паралельно з ними розвивається інноваційний розвиток. У забезпеченні розвитку на основі інновацій, провідну роль починають відігравати знання та інтелектуальний капітал. Інвестиції в ці дві ланки основоположні ланки стають загальнонаціональним пріоритетом. Отже, інноваційним є розвиток – який, спирається на постійний пошук і використання нових способів і сфер реалізації потенціалу в змінних умовах зовнішнього середовища з модифікацією існуючих і формуванням нових ринків збуту. На сучасному етапі сформувалась наукова думка – що тільки країни та компанії з новою (інноваційною) економікою, основним ресурсом яких є

знання, кваліфікований персонал і інновації, зможуть зайняти гідне місце у глобалізованому світі.

Інноваційний розвиток країн сьогодні є найбільш характерною ознакою сучасного економічного розвитку в умовах глобалізації. Країни світу здійснювали свій інноваційний розвиток на засадах основних моделей та принципів інноваційного розвитку. Особливості здійснення інноваційних процесів кожної країни зумовили виникнення особливостей та недоліків розвитку інновацій. Також виокремлюються фактори успіху інноваційного розвитку, національної системи активізації інноваційних процесів (рис. 1.3).

Рис.1.3 - Процес інноваційного розвитку в країнах світу*

*Джерело: сформовано автором за [3]

На основі розвинутості країн світу, формуються чинники, які створюють умови для інноваційного розвитку підприємств. Коли компанія обирає для себе новий інноваційний шлях враховуючи і, який включає в себе: вибір напрямку, розробку послідовних етапів, максимальну модернізацію обладнання та ін., все це створює певний розвиток компанії в майбутньому, який має назву – інноваційний розвиток підприємства[4]. Саме він характеризується перенесенням акценту на використання зовсім нових прогресивних технологій, для випуску високотехнологічної, якісної продукції, щоб покращити як мікро-, так і макроекономічні процеси розвитку компанії в умовах глобалізації.

При цьому варто зауважити, що інноваційний розвиток компанії це процес закономірної спрямованої зміни стану, що залежить від інноваційного потенціалу та джерела інновацій, які використовуються компанією для створення якісно нових можливостей, щоб успішно конкурувати на ринку шляхом реалізації нових рішень, ідей та винаходів. Розглянемо основні напрями інноваційного розвитку підприємства в сучасній економіці (рис.1.4).

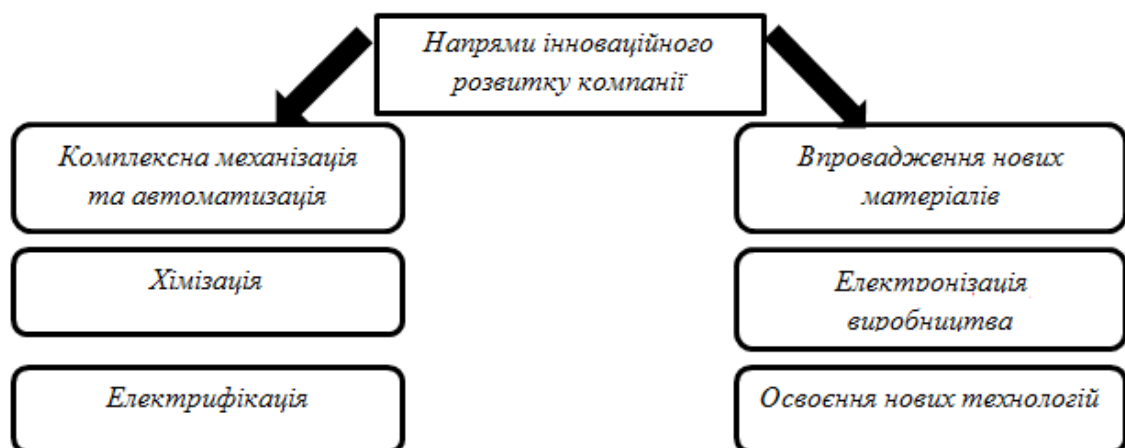

Рис. 1.4- Основні напрями інноваційного розвитку підприємства в сучасній економіці*

*Джерело: сформульовано автором за [5]

Розглянемо більш детально представлені напрями[5, с.27-31].

а) Комплексна механізація і автоматизація виробництва – це застосування в широкого спектрі взаємозалежних і взаємопов'язаних обладнання, машин, приладів, апаратів на всіх ділянках виробництва, операціях і видах робіт. Даний напрям сприяє: зростанню продуктивності праці, значному скороченню частки ручної праці у виробництві, полегшенню і поліпшенню умов праці за рахунок використання автоматизованих приладів та зниженню трудомісткості продукції. За допомогою механізації замінюється важка ручна праця, а допоміжні операції, наприклад контрольні, стають більш точними. Автоматизація виробництва заключається у повній або частковій заміні участі людини в процесах отримання, обробки, контролю, використання матеріалів та технологій. Автоматизація виробництва може бути:

- 1) частковою (тобто охоплює лише окремі процеси і операції);
- 2) повною (автоматизується весь процес без безпосередньої участі людини).
- 3) комплексною (охоплює весь цикл робіт).

б) Хімізація виробництва – використовується для поліпшення виробничих процесів за допомогою впровадження нових хімічних технологій, матеріалів, сировини, виробів з метою інтенсифікації, отримання нових видів продукції і підвищення їх якості. Це допомагає підвищити ефективність діяльності підприємства на ринку та знизити витрати на виробництво. До таких методів відносяться, наприклад: хімічні добавки, лаки та покриття «нового покоління», легкі і міцні пластмаси, синтетичні волокна.

в) Електрифікація виробництва – за допомогою електрифікації, можливо впровадити електроенергію як джерела живлення. На основі використання електрифікації здійснюється комплексна автоматизація та механізація виробництва, впроваджують прогресивну технологію. Впровадження даного напрямку дає змогу отримати більш складні геометричні форми виробів, виробляти більш тонку роботу, яка буде цінуватися вище. Наприклад,

використання сучасних лазерів для зварювання і різання металів або для термообробки.

г)Електронізація виробництва – необхідність забезпечити всі підрозділи компанії, високоефективними засобами електроніки – починаючи від персональних комп'ютерів, і до використання супутникової системи зв'язку та інформації. Для цього використовуються новітні мікропроцесори, схеми, обладання, пристрої, що дозволяють підвищити продуктивність праці, скоротити час обробки та отримання інформації, збільшити швидкість виробничого процесу.

д)Створення і впровадження нових матеріалів, що володіють якісно новими ефективними властивостями (жароміцні, корозійно і радіаційно стійкі, надпровідні). Це дозволяє значно підвищити конкурентоспроможність виробленої продукції та позитивно відіб'ється на показниках прибуткукомпанії.

є)Освоєння нових технологій – під час розробки виробничого процесу застосування принципово нових технології, дозволяє збільшити якість і обсяг продукції, що виробляється, не використовуючи додаткові фактори виробництва.

Щоб забезпечити інноваційний розвиток підприємств, на основі економічної діяльності країни, необхідно розвивати стратегічний напрямок. Тому забезпечити це допоможе лише інноваційна стратегія, яка допомагає компанії обрати довготривалий шлях розвитку, та успішно конкурувати на міжнародній арені.

На основі отриманого слід зазначити, що будь-які стратегічні кроки компанії мають інноваційний характер, так як вони ґрунтуються на нововведеннях. Об'єднуючи два поняття «стратегія» та «інновація» отримуємо спільне поняття «інноваційна стратегія», яке повним чином розкриває сутність усього процесу створення сучасної конкурентоспроможної компанії. Отже з цього можна зробити визначення, що інноваційна стратегія – це, один із засобів досягнення цілей компанією, яка відрізняється своєю новизною та неординарними рішеннями, для ринку, споживачів, конкурентів тощо.

В умовах зростаючої конкуренції відбувається процес зародження інноваційної стратегії шляхом послідовного перетворення «ідеї» на готовий продукт. Цей процес проходить декілька взаємопов'язаних етапів, які складають стратегію виходу нового товару на ринок, а саме: фундаментальні та прикладні дослідження, конструкторські розробки, маркетинг, виробництво і збут.

Зауважимо, що інноваційна стратегія повинна бути гнучкою, і в разі ринкових змін вона швидко трансформується в іншу стратегію. Чинники, що суттєво впливають на формування гнучкості будь-якої стратегії представлено та узагальнено на (рис. 1.5).[5]

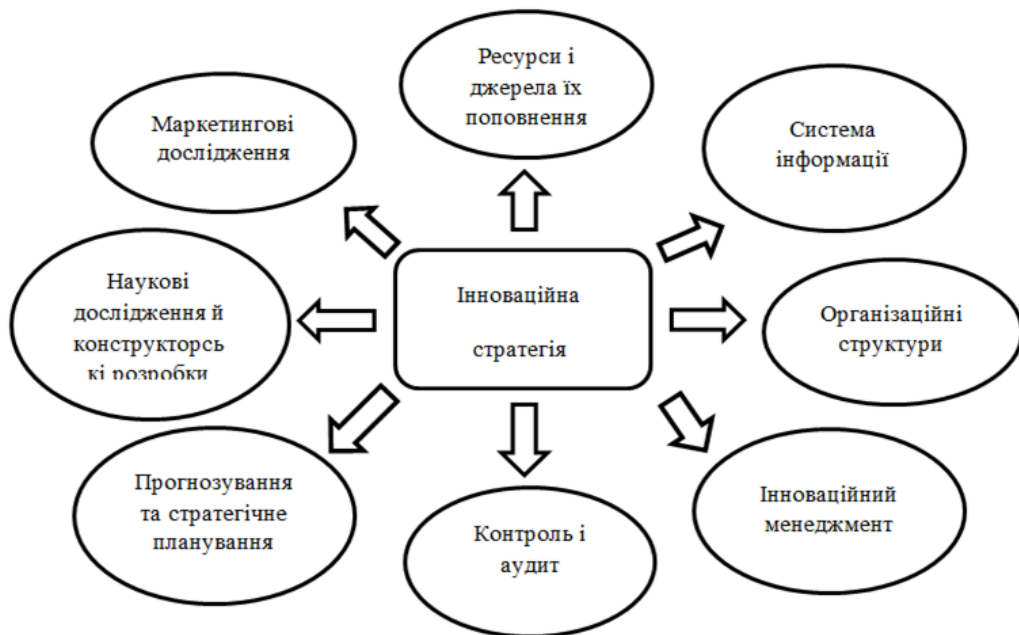

Рис.1.5- Забезпечення інноваційної стратегії*

*Джерело: складено автором за [б с. 108]

Із вище зазначеного слідує, що процес створення та розробки інноваційної стратегії залежить від багатьох чинників. Це в свою чергу викликає двобічний процес. Який проявляється в тому, що інноваційні стратегії, з одного боку, створюють низку проблем в управлінні організацією, з іншого є ефективним управлінським інструментом.

На основі узагальнення досліджень вчених щодо інноваційних стратегій виокремимо риси ефективності та проблемності інноваційних стратегій.

Ефективність інноваційних стратегій дає можливість:

- а) прискорити ефективний розвиток організації в умовах ринку;
- б) забезпечити переваги в конкурентній боротьбі на основі технологій, якості продукції, послуг;
- в) сприяти лідерству в цінах;
- г) створити основу для визнання компанії в суспільстві;
- д) визначити стійку позицію на світовому ринку, завдяки набору основних товарних ліній.

Проблемність інноваційних стратегій визначає:

- а) підвищений рівень невизначеності кінцевих результатів;
- б) реалізацію будь-якої інноваційної стратегії потребує внутрішньо-організаційної перебудови компанії;
- в) високі інвестиційні ризики довгострокових проектів, що потребують пошуку більш ризикованих інверторів.

Тобто, як будь-який економічний процес, інноваційна стратегія, може призводити як до ефективних, так і до проблемних дій у компанії.

Із вищенаведеного було з'ясовано, що сутність інновації полягає в розробці нових технологій та ідей, за допомогою розробок науково-технічної революції, яка призводить до подальшого просування продукції, та створює сприятливу базу для інноваційного розвитку країни та компанії. Було з'ясовано, що прогресивний інноваційний розвиток неможливий без впровадження стратегії! Адже, саме стратегія яка доповнена використанням інновацій, створює задовільну базу для перспективного довготривалого розвитку компанії як на внутрішньому так і на зовнішньому ринках, та допомагає швидко підлаштовуватися під глобалізаційні зміни. Проте створення вірної інноваційної стратегії для певної компанії, залежить перш за все від можливостей та цілей які компанія прагне здійснити.

1.2 Класифікація стратегій інноваційного розвитку компаній

В попередньому підрозділі було з'ясовано, що таке інновація, як вона впливає та формує інноваційний розвиток, і те що без стратегії неможливий повноцінний іноваційний розвиток ні країни, ні компанії. Стратегій існує декілька напрямів, проте лише одна буде підібрана або розроблена під певну компанію, з урахуванням її можливостей, теперішнього положення на ринку та яких цілей прагне досягти компанія через певний час, допоможе розробити вірний шлях розвитку з можливостями утримання своїх позицій в разі різких глобалізаційних змін[7].

Розробка стратегії для кожної компанії, принципово, залежить від певних обставин, в яких вона знаходиться, і це приводить до існування багатьох стратегій, що ускладнює їх вибір. При реалізації стратегії менеджер стикається з наступною проблемою, як досягти намічених результатів в умовах внутрішньо-фірмової ситуації. Ціль – це результати, а стратегія – це можливості їх досягнення.

При виборі інноваційної стратегії зазвичай беруть до уваги:

- а)ринкову позицію компанії;
- б)проведену їй науково-технічну політику,
- в)стадію життєвого циклу, на якій знаходяться ті чи інші продукти або послуги, запропоновані компанією.

Розглянемо як обрати правильну інноваційну стратегію через підхід їх розділення на активні та пасивні (табл. 1.1)

Таблиця 1.1- Класифікація інноваційних стратегій розвитку*

Інноваційні стратегії розвитку	
Активні	Пасивні
1.Наступальна	1.Оборонна
2.Імігаційна	2.Залежна
3.Змішана	3.Традиційна
	4.Опортуністична

*Джерело: узагальнено автором за [7]

Активна інноваційна стратегія припускає, що на «максимумі» технологічного рівня, який було досягнуто за рахунок базової інновації, компанія може реалізувати наступне стратегічно значиме нововведення, а саме (розвиваючу інновацію), яка призведе до суттєвого підвищення технологічного рівня виробництва і з рештою до розширення ринкових позицій. Надалі великомасштабні інноваційні розробки повинні будуть реалізовуватися за аналогічною схемою, забезпечуючи безперервне накопичення інноваційного потенціалу і покращуючи результати його функціонування. Важливою умовою при цьому є послідовність інноваційних розробок, тобто можливість використання результатів кожної попередньої із них при реалізації наступної.

Пасивні інноваційні стратегії мають, переважно, захисний характер і припускають періодичне (по мірі необхідності) здійснення компанією невеликих середньо- і короткострокових нововведень, які будуть забезпечувати підтримку досягнутих конкурентних переваг в майбутньому. Стратегії даного типу не припускають значного технологічного або ринкового росту і, як правило, обираються компаніями, життєвий цикл яких знаходиться на стадії зрілості.

На основі наведеної класифікації та спираючись на наукові праці вченого К. Фрімена [6,8], розглянемо ці сім основних типів інноваційних стратегій [6, с. 330–348; 8, с. 126– 167], які більш детально описано в (таблиця 1.2).

Таблиця 1.2 - Сучасні інноваційні стратегії міжнародних компаній*

Тип стратегії	Характерні риси інноваційної стратегії	Приклад застосування	Зміст інноваційної стратегії
1	2	3	4
1.Традиційна	фактична відсутність будь-яких радикальних технологічних змін у компанії	ресторанний або готельний бізнес, автосервіс, будівельна індустрія	форма та якість продукції буде постійно удосконалюватися попри задоволення попиту на поточній технологічній базі,

Продовження табл. 1.2

1	2	3	4
2.Залежна	залежність від політики компаній, які займають позицію «материнських»	субпідрядні компанії будівельного бізнесу та агросектору	компанії самостійно забезпечують високу якість роботи та гнучкість в пристосуванні до нових ринків збуту та технологій не здійснюючи певного інноваційного пошуку
3.Змішана	здійснюється на основі двох комплексних факторів: інноваційних можливостей та інноваційних цілей	використовується холдинговими компаніями	застосовується для компаній, які працюють у різних сферах бізнесу і на різних ринках. Кожна обирає свою стратегію, що підлаштовується під конкретного споживача та сферу діяльності
4.Опортуністична	відсутність у компанії власної науково-технічної діяльності	легка та харчова промисловості, ресторанний, туристичний бізнес, автоперевезення, роздрібна торгівля	орієнтація на продукт – лідер на ринку, що при цьому не потребує високих витрат на НДДКР
5.Оборонна	оптимізація у виробничому процесі співвідношення «витрати-випуск»	машинобудівна та автомобілебудівна галузі, харчова індустрія	полягає в утриманні конкурентних позицій на існуючих ринках, при цьому не претендуючи на домінування
6.Імігаційна	пов'язано із копіюванням технології виробництва продукції компаній-новаторів, які є лідерами на ринку	харчова та легка промисловості, виробництво фармацевтичної продукції та побутової техніки.	реалізація продукції компаніями, які не є новаторами у випуску на ринок певних нововведень, вони долучаються до їх виробництва шляхом придбання ліцензій у підприємств-лідерів

Продовження табл. 1.2

1	2	3	4
7.Наступальна	створення і впровадження нових продуктів, та можливостей на ринку, за рахунок найвищого рівня інноваційного процесу	великі і малі інноваційні компанії, автомобілебудування, IT-сфері, при виробництві програмного забезпечення, ноутбуків, мобільних телефонів	стратегія є можливістю для оптимального поєднання дешевих ресурсів та технологічності виробництва для підприємств імітаторів

*Джерело: складено та узагальнено автором автором за [6,8]

Ця класифікація інноваційних стратегій розвитку, на мою думку, є найбільш повною та вдалою, порівняно з іншими, однак, і вона не є досконалою, так як в ній змішуються багато класифікаційних ознак.

Аналізуючи [9]розглянуту класифікацію я можу зробити висновок, що представлені стратегії чимось схожі між собою, маючи приблизно однакові назви вони мають різний зміст, або навпаки. Наприклад, наступальна інноваційна стратегія вдало поєднала у собі риси активної та гострої наступальної інноваційної стратегії. Аналогічна ситуація простежується з захисною та опортуністичною, імітаційною та наступальною інноваційними стратегіями. Проте в основному, такі подібні класифікації описують як певні відмінності з боку впровадження інноваційної діяльності на підприємстві, з:боку активної чи пасивної позиції на ринку , з боку радикальних нововведень в сфері НДДКР чи ні, та ін.

З цього отримуємо, що всі сім типів стратегій розмежовуються на дві основні групи. Адже відношення до ризиків та наявних ресурсів на ринку, формують захисні інноваційні стратегії з вузькою ринковою орієнтацією та спрямовані на збереження стратегічних позицій, та наступальні інноваційні стратегії з постійним розширенням своєї діяльності, освоєнням нової продукції, пошуком конкурентних переваг.

Для узагальнення типів інноваційної стратегії складемо (табл.1.3) , яка дає змогу конкретизувати вище наведені розбіжності.

Таблиця 1.3 - Узагальнююча характеристика типів інноваційної стратегії*

Захисні інноваційні стратегії	Наступальні інноваційні стратегії
Інноваційна політика підприємства	
Пасивна, адапційна, інноваційна діяльність спрямована на утримання здобутих конкурентних позицій	Активна, інноваційна діяльність спрямована на досягнення технічного та ринкового лідерства
Інноваційний потенціал	
Інноваційна діяльність, спрямована на нарощування інноваційного потенціалу та поліпшення показників господарської діяльності	За наявності високих ресурсних, науково-технічних можливостей інноваційна діяльність спрямована на ефективне використання наявного інноваційного потенціалу
Рівень ризику	
Інноваційна діяльність підприємства в умовах низького рівня ризику	Інноваційна діяльність підприємства в умовах підвищеного рівня ризику
Вид інновацій	
Незначні модифікації в таких напрямках інноваційної діяльності, як управління та соціально-психологічна робота з персоналом	Нововведення радикальні з використанням власних наукових розробок модернізація та реорганізація
Стратегічна позиція підприємства	
Незначна доля на ринку, невелика конкуренція	Стійка позиція на ринку, наявність монополії або олігополії

*Джерело: складено автором за [9]

Інноваційну стратегію необхідно розглядати як функцію конкурентних технологічних можливостей і конкурентних позицій організації. Конкурентні стратегії організації розробляються виходячи перш за все із особливостей її позиції на ринку і загальної ситуації в галузі. В цілому конкурентні інноваційні стратегії визначаються двома факторами: перше це - цілі, які компанія переслідує на ринку, і друге, основне, – низькі витрати або диференціацію продукту (помітну відмінність для певного цільового ринку) .

Зокрема, правильно обрана стратегія інноваційного розвитку економіки повинна забезпечити компанії:

- а) довгостроковий сталий економічний розвиток;
  - б) створення на базі науково-технічних досягнень чіткої незалежної системи прогнозування довготривалих перспектив інноваційних розробок;
  - в) послідовність дій щодо підтримки та розвитку інноваційної діяльності;
- Крім цього, стратегія інноваційного розвитку для компанії має сприяти:

а) створенню привабливого інноваційно клімату для залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій з боку інших компаній;

б) створенню ефективних механізмів правового захисту інтелектуальної власності компанії;

в) створенню чіткого механізму регулювання у сфері трансферу інноваційних продуктів і технологій на ринки;

г) розвитку та збереженню наявного кадрового потенціалу за рахунок належних умов праці та раціональної системи стимулювання оплати праці;

д) залученню до інноваційних процесів більш широких верств населення, їх зацікавленості у створенні новітніх інноваційних розробок в цілях розвитку потенціалу компанії.

Як правило, на практиці будь-яке підприємство дуже рідко дотримується лише однієї стратегії [10]. Так само дуже рідко використовує стратегії в —чистому вигляді. Підприємства, задля кращого результату, спираючись на актуальний нинішній стан, можуть використовувати чисельні модифікації інноваційних стратегій, комбінувати певні типи інноваційних стратегій, для отримання більш ефективної у випадках закріплення позицій та переходу з захисної інноваційної стратегії до наступальної. Оскільки стратегічне управління інноваційним розвитком є унікальним явищем для кожного підприємства та характеризується залежністю від внутрішнього та зовнішнього середовищ, доцільно буде зауважити, що немає чіткої стандартної стратегії. Як вже казали раніше, все залежить від самого підприємства від його орієнтирів, та від особливостей його функціонування з урахуванням мінливих внутрішніх чинників. Однак послідовний аналіз видів типових інноваційних стратегій, які пов'язані між собою, дозволять сформулювати механізм стратегічного інноваційного розвитку підприємств як певну послідовність між перехідними станами етапів інноваційного розвитку.

Розглянута класифікація інноваційних стратегій дала можливість більш детально розібратись, як впливає кожний чинник на діяльність та розвиток підприємства. Всі типи стратегій мають свої особливості у використанні, проте

більшість з них тісно переплітаються між собою, утворюючи дві основні групи стратегій, наступальну та захисну[10]. Тому що, так чи інакше підприємства прагнуть захопити якомога більше ринків та споживачів, при цьому важливо вміти протистояти високій конкуренції. З цього можна зробити висновок, що в принципі всі стратегії мають місце для реалізації, але яка саме підійде тому чи іншому підприємству, залежить від: компанії, її цілей, можливостей, наявності кваліфікованих кадрів та вагової ресурсної бази.

1.3 Вплив глобалізації на інноваційний розвиток компаній

У попередніх підрозділах ми вже ознайомились з поняттями інновація, інноваційний розвиток та інноваційна стратегія. З'ясували, які існують типи стратегій та як вони класифікуються. Попередні дослідження показали, що немає певної стандартної стратегії для кожної компанії, все це розробляється або обирається з аналізу діяльності даного підприємства, і врахуванням всіх чинників які впливають на це. Проте, на інноваційний розвиток підприємства впливають не лише, цілі, можливості та наявність певних ресурсів, таке не менш важливим чинником є – процес глобалізації, який на сьогоднішній день розвинувся до величезних масштабів, і не залишив жодну ланку економіки без певних змін.

XXI століття знаменується тим, що значно посилилася взаємозалежність різних сфер життя, включаючи економіку, соціальну сферу, екологію, культуру тощо. Ця взаємозалежність і взаємопроникнення, отримала термін «глобалізація». Розберемося детальніше з цим поняттям, та визначимо як вона впливає на класифікацію інноваційних стратегій розвитку компаній.

Процеси глобалізації, на мою думку, впливають більше як переваги ніж як загрози, тому що вони стимулюють роботу різних сфер економіки об'єднатися в одне ціле, задля прискорення розвитку глобалізації та створенню єдиного глобального ринку, основні контури якого окреслюються у першій

чверті ХХІ століття. У цьому зацікавлені передусім провідні розвинуті країни, які в боротьбі за світову гегемонію створили великі інтеграційні об'єднання — ЄС, АТЕС та ін. Глобалізація виявляється у розширенні проникнення компаній в економіку зарубіжних країн за допомогою експорту, а в широкому значенні спрямовується у відкриття виробничих компаній або дочірніх фірм зі збуту продукції — за допомогою іноземних інвестицій. Таким чином компанії отримують додаткові можливості для збуту, який може бути призупинений через недостатні розміри внутрішнього ринку окремої країни. Тим самим вони зменшують свою залежність від єдиного внутрішнього ринку в отриманні прибутку.

Стрімкий розвиток науки, техніки і технологій в умовах глобалізації і конкуренції стають одночасно як джерелом проблем так і нових можливостей для багатьох компаній. Ця тенденція безперервно збільшує відстань між галузями-лідерами і тими, хто наздоганяє. І будь-яка компанія повинна усвідомити, що використання сучасного know-how – це не просто одна з можливостей досягнення конкурентних переваг, що виділяє її на фоні інших компаній, а навпаки – це умова «Бути чи не бути?» на ринку.

Отже виходячи з цього, глобалізація — це розподіл праці у світовому масштабі, та тривалий процес інтеграції національних економік світу з метою розв'язання глобальних проблем людства. Це виявляється у посиленні конкуренції на товарних ринках через стимулювання міжнародного торгового обміну внаслідок політики лібералізації торгівлі. Процеси глобалізації починаються з найменшої ланки – людини, та розповсюджуються на світові масштаби торкаючись усіх необхідних факторів та чинників, що зумовлюють розвиток країни або компанії.

Розглянемо більш детально чинники(рис.1.6), які впливають на посилення процесу глобалізації в міжнародному бізнесі:

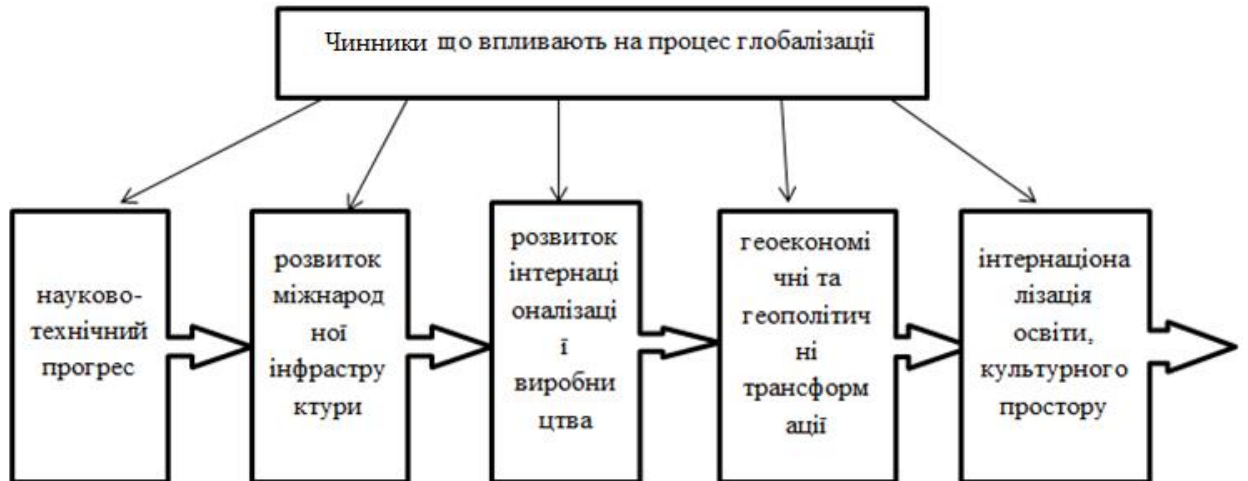

Рис. 1.6 – Чинники, що посилюють процес глобалізації*

*Джерело: складено автором за [11].

Для того щоб розібратися більш детально, розглянемо кожен чинник окремо.

а) НТП впливає на глобалізацію тим, що тісно пов'язано з прискоренням експансії техногенної цивілізації. Це перш за все зумовлено розвитком світових електронних мереж, а саме міжнародних електронних систем, електронної пошти, системи, телекомунікацій тощо;

б) розвиток міжнародної інфраструктури впливає, насамперед, на сукупність елементів національних господарств, що допомагають розвиватися формам міжнародного співробітництва, за рахунок поглиблення процесу міжнародного поділу праці, який є необхідною умовою для ефективного співробітництва компаній на інтернаціональному рівні;

в) розвиток інтернаціоналізації виробництва в умовах глобалізації виявляється у зростанні кількості та розширенні масштабів діяльності міжнародних фірм, а також призводить до формування внутрішньо-корпоративних міжнародних ринків, які охоплюють переважну частину світових потоків товарів, послуг, капіталу і робочої сили;

г) на розвиток глобалізації країн світу впливають геополітичні та геоекономічні трансформації, таким чином, що формуються нові способи

керування економікою та політикою держави. З'являються відкриті ресурсні мережі за допомогою яких, будь-які економічні чи політичні чинники стають всеосяжними у будь-якій країні світу;

д)одним з основних важелів, що посилюють процеси глобалізації є інтернаціоналізація освіти, адже значний розвиток науки та освіти призводить до нових розробок у світі техніки та технологій, а це призводить до розвитку НТП та вибору лише висококваліфікованих кадрів.

Одним з найважливіших показників, який демонструє стрімке зростання глобалізаційних процесів в економіці є обсяг прямих іноземних інвестицій у виробничі фонди: обладнання, землю, фабрики. Тобто, зростання стало десятикратним, тоді як світовий ВВП зріс майже у три рази, і до сьогодення ці показники продовжують зростати.

Глобальні сили впливають перш за все на: попит, пропозицію, міжнародну конкуренцію на ринках. Ставлення компаній до світових проблем, призводить до значних демографічних і політичних змін. Наразі будь-які зміни у світі, навіть відносно незначні, відбиваються насамперед на діяльності всього міжнародного бізнесу. Реалії сьогодення такі, що ті, хто не може пристосуватись до різких економічних змін, рано чи пізно втрачають свої позиції та починають вести боротьбу за виживання. І навпаки, якщо компанії, сприймають глобалізацію як засіб перетворення можливостей у стратегії, і вчасно реагують на ринкові зміни, більш ефективно з ними справляються та тримають високі конкурентні позиції.

Поділяємо точку зору вченого Микитюк П. [12], який розглядає вплив глобалізації на бізнес через наступні напрями концепції глобалізації міжнародного бізнесу (рис.1.7):

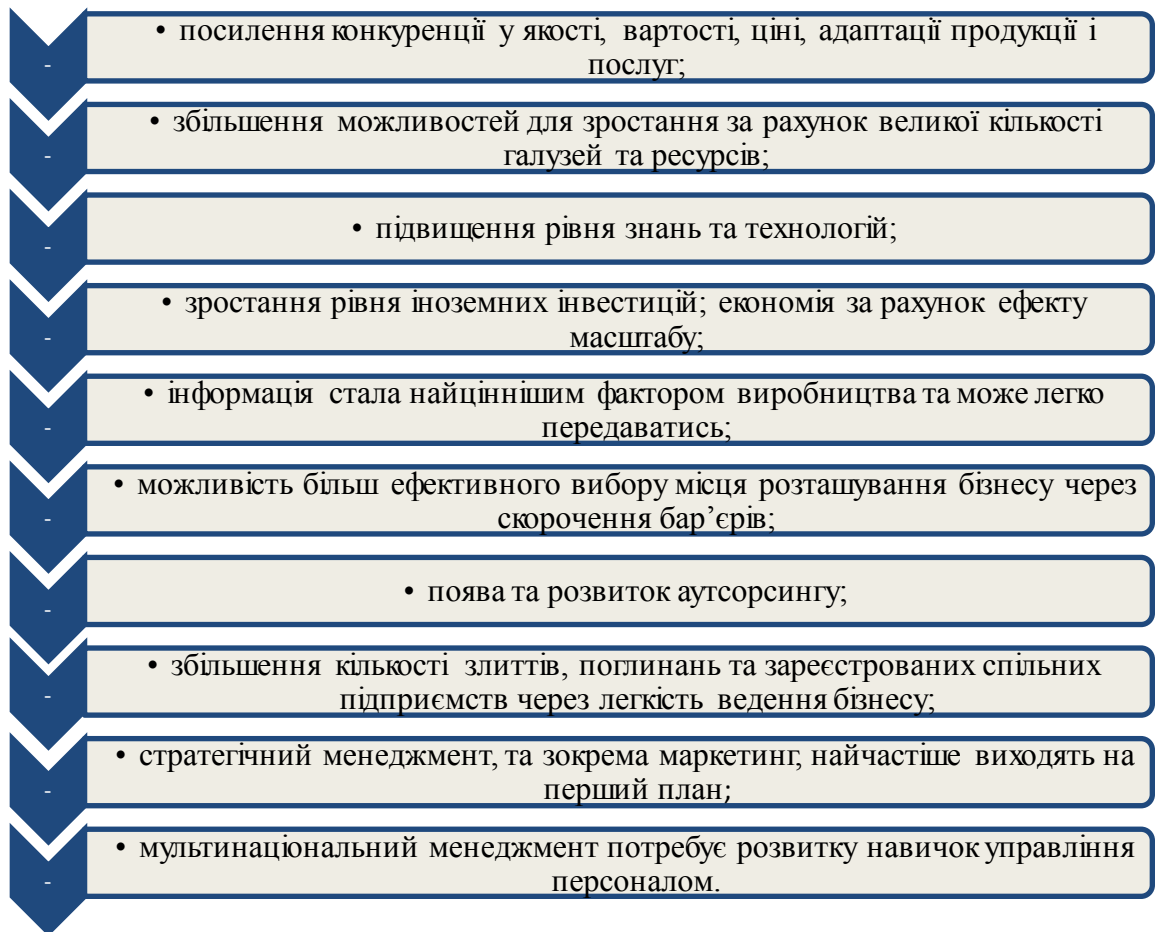

Рис.1.7 – Напрями концепції глобалізації*

*Джерело: узагальнено автором за [12]

Всі ці елементи, які перераховані в концепціях, з одного боку діють у повній взаємодії, а з іншого діють різнобіч як на компанії так і на країни.

Однозначно оцінити вплив глобалізації на світові процеси не можливо. Так як існують переваги і загрози впливу глобалізації на інноваційний розвиток бізнесу, розглянемо їх більш детально у (табл 1.4) .

Таблиця 1.4 – Характеристика переваг та загроз впливу глобалізації на інноваційний розвиток компаній*

Переваги глобалізації	Загрози глобалізації
1	2
-поглиблення міжнародного поділу праці;	-взаємозалежність фінансових ринків;
-ефективне розподілення коштів, що призводить до: підвищення якості трудового життя, розширення життєвих перспектив населення;	-призводить до платіжної розбалансованості, які значно обмежують можливість формулювання незалежної макроекономічної політики.

Продовження табл. 1.4

1	2
-приводить до підвищення рівня продуктивності праці що в результаті раціоналізації виробництва на глобальному рівні, приводить до поширення передових технологій;	-зростає спекуляція валютних потоків між державами та вторинними фінансовими ринками;
-заощаджуються кошти на масштабах виробництва, що потенційно може привести до зниження цін, отже, й до стійкого економічного зростання;	
-глобалізація може сприяти вільному та широкому розповсюдженню капіталів, зростанню зарубіжних інвестицій, розширенню можливостей для розвитку інфраструктури.	

*Джерело: сформовано та узагальнено автором за [13, с. 112-115].

Аналізуючи (табл.1.8) отримуємо підтвердження того, що процеси глобалізації впливають на інноваційний розвиток більше як переваги ніж як недоліки, так як стимулюється робота усіх верств населення, технологічного та економічного потенціалів компаній та країн, а також зростає роль інвестицій у розвиток міжнародної інфраструктури.

Враховуючи наведені переваги та загрози впливу глобалізації на інноваційний розвиток компаній ми розуміємо, що глобалізація поступово створює умови для переходу до шостого технологічного укладу, який буде рушійною силою постіндустріального суспільства в 20—40 рр. XXI століття, визначаючи при цьому конкурентоздатність товарів і послуг на світовому ринку. Основною потребою глобалізації є – інновації. Вони стають основним рушійним фактором глобалізації, завдяки якому запускаються всі процеси НТР. Виділимо основні напрями впливу глобалізації на інноваційний розвиток[14 с. 235-246]:

а) як наслідок під впливом глобалізації формуються міжнародні корпорації, які суттєво впливають на інноваційне економічне зростання;

б) для вироблення нового продукту тепер потребується менше часу. Це відбувається завдяки поширенню розвитку інформаційних технологій, які

дозволяють швидко сформувати бази даних та детально розробити технологію виготовлення нового інноваційного продукту;

в) завдяки широкій співпраці між компаніями, зберігаються прямі інформаційні контакти для безпосереднього управління фінансовими та товарними потоками. А менші фірми, які є більш ізольованими, через це мають обмежений доступ до інформації, це виливається їм у додаткові витрати на розробку НДДКР;

г) за рахунок того, що підрозділи підприємств функціонально обмінюються інформацією та технологіями, відбувається взаємний командний інноваційний розвиток. Таким чином до розробки стратегії підключаються максимальна кількість провідних фахівців, що робить її більш виваженою, як теоретично так і практично;

д) задля підтвердження отриманих результатів, компанії та підприємства активно співробітничать з державними або приватними, університетами, лабораторіями, центрами науки та ін.

е) сучасні інформаційні технології формують одне єдине поле, де знаходиться інформація зі всього світу. Таким чином компанії можуть обмінюватися потрібною інформацією, досвідом, ідеями щодо впровадження інноваційних технологій. При збільшенні обсягу міжнародної торгівлі в світі та зростанні частки послуг, неодмінно зросте роль передачі знань. Це призведе до зміни бізнес-моделей, та поширенню аутсорсінгу як форми організації економічної діяльності;

є) глобалізаційний вплив напряду впливає на стандарти розробки інноваційної діяльності. Таким чином компанії вимушені слідувати сучасним тенденціям і підлаштовувати своє виробництво аїд смаки споживачів.

Інноваційний сектор в умовах сьогодення розвивається завдяки відкритій транснаціональній економіці, яка відрізняється перш за все: високим рівнем конкуренції, прозорим ринком, підвищенням швидкості розвитку, присутністю систем масових комунікацій і поширенню інновацій. Це зумовило підвищення

інтенсивності стосунків між багатьма державами, компаніями або підприємствами.

В даному підрозділі було досліджено та розкрито сутність поняття глобалізація, її вплив на інноваційний розвиток компанії. Було отримано, що процес глобалізації формується перш за все від людського фактору, а потім з розвитком науки і техніки розвивається на діяльність компаній та країн світу. Глобалізаційні процеси є переважно позитивним чинником так як вони стимулюють до: покращення якості продукції, зменшення часу її виготовлення, використанню більш якісних та витривалих матеріалів, що позитивно впливає як на ціну так і на ресурс продукту.

Аналізуючи конкурентне середовище сьогодення, ми з'ясували, сутність понять інновація, інноваційний розвиток, інноваційна стратегія. Визначили, що ці поняття взаємопов'язані між собою, та існують на базі один одного. Оскільки стратегій розвитку компаній існує багато видів, ми визначили найбільш затребувані, та дійшли висновку, що вони між собою тісно переплітаються доповнюючи одна одну. Компанія не може в умовах глобалізації орієнтуватися на одну стратегію, вона розвивається за допомогою комбінацій, та враховуючи всі переваги та загрози які виникають під впливом глобалізації.

2 ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ТРЕНДІВ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КОМПАНІЙ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

2.1 Інноваційний розвиток країн в умовах глобалізаційних викликів

Як вже було розглянуто у першому розділі інноваційний розвиток країн залежить перш за все від впровадження у виробництво інновацій. Глобалізаційні виклики створюють чинники для розвитку НТП, що стимулює країни та компанії розвиватися для підтримання конкурентоспроможності. Сьогодні значний вплив на інноваційний розвиток створює пандемія коронавірусу «COVID-19», так як вона підірвала світову економіку, зупинивши діяльність багатьох компаній світу. Лише ті хто до цього впроваджував в свій розвиток інновації, були готові до такого стрімкого падіння, це передусім компанії зі світовим ім'ям. Невеличкі компанії не витримавши цієї економічної нестабільності були закриті.

Для того щоб оцінити інноваційний розвиток країн світу розглянемо глобальний інноваційний індекс. Цей індекс є трендом ХХІ століття для оцінки інноваційного розвитку на глобальному рівні[15].

Глобальний інноваційний індекс - складений Всесвітньою організацією інтелектуальної власності, Корнелльського університету та міжнародної бізнес-школою «Insead». Всього в рейтингу представлені 143 країни. Дослідження проводиться з 2007. Дослідження знаходяться під державним управлінням і спрямовані на вивчення економічних процесів і проводяться щорічно.

Таким чином, підсумковий Індекс являє собою співвідношення витрат і ефекту, що дозволяє об'єктивно оцінити ефективність зусиль з розвитку інновацій в тій чи іншій країні. Країни з найкращими показниками рівня розвитку інновацій демонструють дивовижну стабільність, вказують експерти.

Якщо поглянути на провідні країни світу за рівнем розвитку інновацій, то можна побачити, що окремі держави змінюють свої місця в таблиці рейтингу без зміни самих груп. Тобто в них є певні межі за які вони не заходять. Це

можна пояснити тим, що успішна інноваційна діяльність країни або компанії веде до появи свого роду замкнутого кола: тобто, після досягнення певного критичного рівня інвестиції залучають інвестиції, інновації породжують інновації а, таланти залучають таланти. Автори дослідження відзначають, що незважаючи на несприятливу економічну ситуацію, яка зумовлена глобалізаційними змінами, інноваційна діяльність в світі продовжує розвиватися. У більшості країн витрати на науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи перевищують показники попередніх років, а успішні місцеві інноваційні центри процвітають. Ці дані підтверджує рейтинг країн по рівню інновацій на прикладі 15 успішних країн світу зі 131 країни дивись (Додаток А).

Пандемія коронавірусу (COVID-19) викликала значний спад у світовій економіці. Сучасна криза суттєво вдарила по інноваційній сфері як раз тоді, коли вона перебувала в самому розквіті. У 2018 р витрати на наукові дослідження і дослідно-конструкторські розробки (НДДКР) зросли на 5,2%, що значно перевищило темпи зростання світового ВВП, венчурний капітал (ВК) і використання об'єктів інтелектуальної власності (ІВ) досягли небувало високого рівня. В останні роки проявилася тверда політична воля, в тому числі в країнах, що розвиваються, до заохочення інновацій, що є відносно новою і багатообіцяючою тенденцією. На тлі суттєвого уповільнення глобального економічного зростання у 2020 році (рис.2.1)

Оскільки сьогодні інновації мають одне з найважливіших значень для стратегії розвитку корпорацій і національних стратегій економічного розвитку, можна сподіватися, що вони постраждають не так сильно, як обіцяють прогнози. По суті пандемія нічого не змінила в тому факті, що проривні технології та інновації зберігають свій багатющий потенціал.

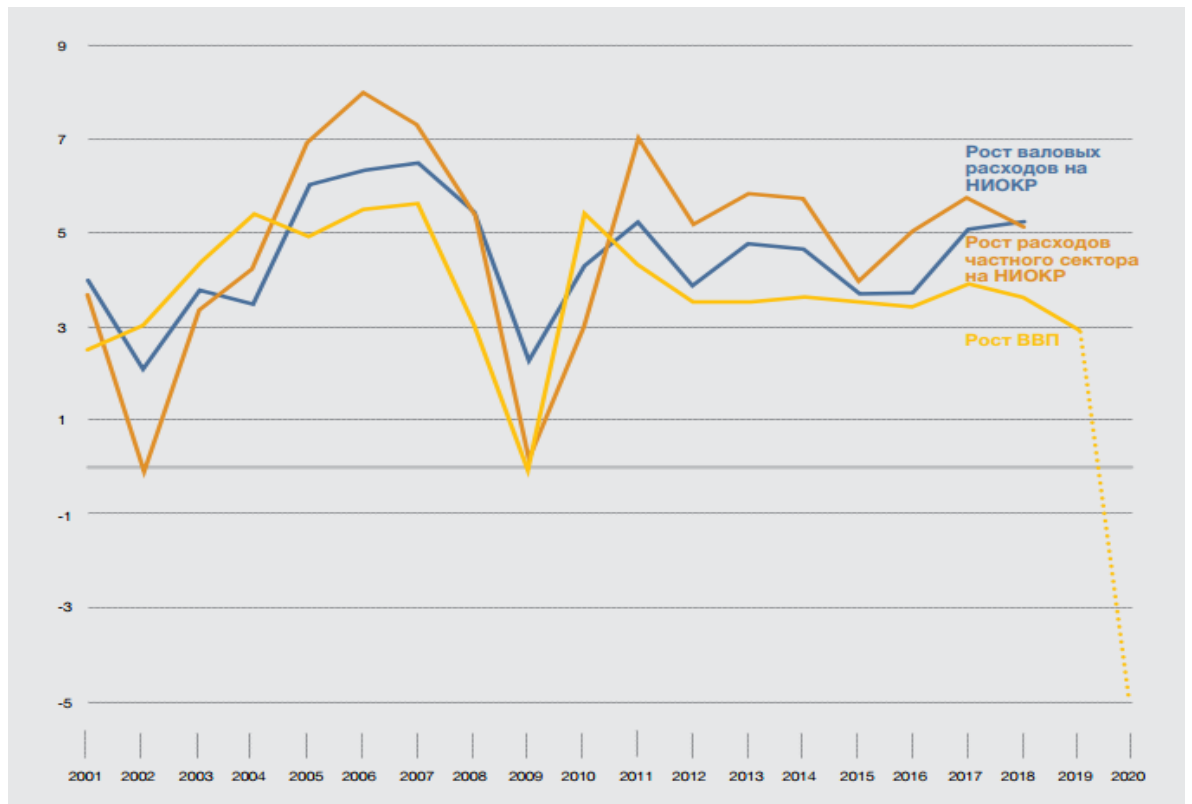

Рис.2.1 – Циклічність інвестицій в НДДКР в період 2001-2020 рр.*

*Джерело: складено автором за [16]

За останніми даними та подіями які відбуваються у світі був складений рейтинг країн світу, які є глобальними лідерами в області інновацій у 2020 році. дивись (додаток Б).

Розглядаючи (рис.2.1) проаналізуємо кожний регіон окремо:

Регіон Північної Америки характеризується наступними показниками.

Характеризуючи – дві північноамериканські країни США та Канаду, бачимо наскільки добре розвинуті в них фінансові ринки, та венчурний капітал, це допомагає їм стимулювати економічну діяльність приватного сектору. Також сильними сторонами цих двох країн є висококласні університети та компанії, що надають велику перевагу розвитку НДДКР у глобальних масштабах, та вкладають великі інвестиції у розробку програмного забезпечення, інноваційних кластерів, та випуск високоякісних наукових публікацій. Канада порівняно з США набагато простіше проводить процедуру організації нового бізнесу та регулювання ліділового клімату країни. Проте Канада наполегливо

продовує удосконалювати систему освіти, що дає їй право займати лідируючі позиції.

Країни регіону Європи займають перше місце у глобальному інноваційному рейтингу. Особливо ці країни відзначилися у сфері людського капіталу, міжнародної інфраструктури, процедури введення бізнесу та розробкою наукових досліджень. За переважною більшістю показників, які розроховуються глобальним інноваційним індексом, європейські країни будуть займати провідні місця.. Зокрема це стосується частки висококваліфікованих фахівців у загальній зайнятості, кількості патентних заявок і науково-технічних статей, співпраці університетських і галузевих дослідницьких структур, за якістю наукових публікацій[16].

Країни Південно-Східної Азії, Східної Азії і Океанії зберігають високі рейтинги з патентування винаходів у сфері інтелектуальної власності, займаючи друге місце за рівнем розвитку людського капіталу та наукових досліджень, причому значний внесок у НДДКР робить підприємницький сектор країн. Завдяки гарним показникам розвитку бізнесу, технологій і економіки знань стійко зростає загальний рейтинг Китаю. У нинішньому році Китай демонструє високі результати з низки показників, включаючи присутність компаній, що здійснюють НДДКР у глобальних масштабах, штат дослідницького персоналу на підприємствах, кількість патентних заявок та інші змінні в сфері інтелектуальної власності. зростання продуктивності праці, загальнонаціональними інвестиціями та чистим притоком прямих іноземних інвестицій[17].

Центральна і Південна Азія. Індія — очолює рейтинг країн Центральної і Південної Азії за показником інноваційної діяльності порівняно з ВВП на душу населення. Позиції Індії поліпшуються за більшістю показників, включаючи інфраструктуру, рівень розвитку бізнесу, розвиток економіки знань і технологій та випуск продукції творчої праці. В Ісламській Республіці Іран прекрасно розвинута система вищої освіти, і країна посідає друге місце в світі за кількістю

випускників технічних ВНЗ. Казахстан займає перше місце в світі за середньою кількістю учнів на Інноваційна економіка Innovative economy[16,17].

Ізраїль та Кіпр займають вже кілька років поспіль, провідні позиції в рейтингу Північної Африки і Західної Азії. Ізраїль поліпшив свої показники за валовими асигнуваннями на НДДКР і експортом інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ)-послуг, зберігаючи провідні позиції в світі за кількістю науково-дослідних працівників, операціями з венчурним капіталом, валовим внутрішнім вкладенням підприємств у НДДКР і штатом дослідницького персоналу на підприємствах. На третьому місці в регіоні знаходяться Об'єднані Арабські Емірати, які реалізують зростаючі можливості отримання даних, активно залучають фахівців із вищою освітою і розвивають інноваційні кластери та інноваційну діяльність на базі моделі організації бізнесу з використанням ІКТ.

Вище всього рейтинги країн Африки на південь від Сахари за показниками стану інституційної структури та розвитку ринку, за якими Маврикій, Ботсвана, Південна Африка, Намібія, Руанда і Буркіна-Фасо не поступаються деяким країнам Європи і Південно-Східної Азії, Східної Азії та Океанії, що знаходяться на тому ж рівні розвитку, або випереджають їх. Починаючи з 2012 р., в країнах Африки на південь від Сахари налічується більше держав, що входять у групу “динамічних новаторів”, ніж у будь-якому іншому регіоні. У поточному році, як і не раз попередніми роками, “динамічними новаторами” стали Кенія, Руанда, Мозамбік, Уганда, Малаві, Мадагаскар і Сенегал. На цей раз у групу динамічних новаторів увійшли Бурунді й Об'єднана Республіка Танзанія. Нині ключове значення має збереження і нарощування темпів інноваційної діяльності в країнах Африки на південь від Сахари[17].

У найбільших країн регіону Латинської Америки і Карибського басейну лишаються особливо міцні позиції щодо розвитку інституційних структур, інфраструктури і бізнесу. Хороших результатів домагаються Чилі, Мексика і Коста-Ріка за показниками в сферах розвитку людського потенціалу та

наукових досліджень, наприклад, за такими, як якісний рівень університетів, кількість студентів ВНЗ, компаній, що здійснюють НДДКР у глобальних масштабах, а також у ІКТ — завдяки високим показникам використання он-лайнних послуг у державних органах і населенням.

Характеристика інноваційної діяльності наведених країн, дає змогу провести загальну лінію під великим інвестуванням у інновації, які дали змогу розвиватися навіть віддаленим країнам світу, які вважаються країнами третього світу.

У поточному році географія інновацій продовжує змінюватися, про що свідчать місця в рейтингу ГІ. Протягом років Китай, В'єтнам, Індія і Філіппіни були країнами з найвищими показниками зростання згідно інноваційному рейтингу ГІ в динаміці по часу. Рейтинг країн який було наведено в додатку Б повністю розкрив інноваційний стан країн в сучасних умовах глобалізаційних викликів, проте ранджування країн за рівнем доходу доповнює надану інформацію, і дозволяє виокремити не лише розвинуті країни, а й ті що тільки розвиваються в інноваційній сфері. Майже всі країни з найкращими результатами як і раніше відносяться до групи держав з високим рівнем доходу (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1– Десятка країн-лідерів у кожній групі за рівнем доходу*

Країни з високим рівнем доходу	Країни з рівнем доходу вище середнього
1	2
1 Швейцарія (1)	1 Китай (14)
2 Швеція (2)	2 Малайзія (33)
3 Сполучені Штати Америки (3)	3 Болгарія (37)
4 Об'єднане королівство(4)	4 Таїланд (44)
5 Нідерланди (5)	5 Румунія (46)
6 Данія (6)	6 Росія(47)
7 Фінляндія (7)	7 Черногорія (49)
8 Сінгапур (8)	8 Турція (51)
9 Німеччина(9)	9 Маврій (52)
10 Республіка Корея (10)	10 Сербія (53)
Країни з рівнем доходу нижче середнього	Країни з низьким рівнем доходу
1 В'єтнам (42)	1 Об'єднана Республіка Танзанія (88)
2 Україна (45)	2 Руанда (91)

Продовження табл.2.1

1	2
3 Індія (48)	3 Непал (95)
4 Філіпіни (50)	4 Таджикистан (109)
5 Монголія (58)	5 Малаві (111)
6 Республіка Молдова (59)	6 Уганда (114)
7 Туніс (65)	7 Мадагаскар (115)
8 Мароко (75)	8 Буркіна-Фасо (118)
9 Індонезія (85)	9 Малі (123)
10 Кенія (86)	10 Мозамбік (124)

*Джерело: складено автором за [16]

На прикладі рейтингу країн за рівнем доходу, ми бачимо, що ландшафт глобальних інновацій змінюється: Китай, В'єтнам, Філіпіни та Індія послідовно покращують свої позиції на світовому ринку інвестицій. Це зумовлює суттєві зміни і в міжнародному бізнесі. Тобто країни які вибиваються вперед у сфері інновацій, починають диктувати свої умови на зовнішніх міжнародних ринках, вони заповняють все більше напрямів збуту продукції, та стають серйозними конкурентами для інших країн та компаній[17].

Спостерігаємо також те, що розвиваючі країни теж мають високий глобальний інноваційний індекс. Якщо говорити про окремі інноваційні показники, то тут лідерство належить не тільки країнам з високим рівнем доходу. Наприклад, в Південно-Східній Азії Таїланд займає 1-е місце в світі за обсягом витрат на НДДКР в комерційному секторі, а Малайзія є глобальним лідером по чистому експорту високотехнологічної продукції. Серед країн Африки на південь від Сахари Ботсвана займає 1-е місце в глобальному рейтингу за статтею «Витрати на освіту», а Мозамбік утримує пальму першості в категорії «інвестиції» в масштабі світу. У Латинській Америці Мексика є найбільшим світовим експортером продуктів творчої праці. На прикладі інших країн, вони починають розвивати свій інноваційний потенціал, розробляють власну наукову базу та навчають цьому професійні кадри. Розробка власних технологій та техніки дає змогу підлаштовуватися під конкретне виробництво конкретного товару, що робить його трендовим та унікальним у своєму роді.

Дослідивши країни світу на розвиток інноваційної діяльності, отримали, що навіть країни Африки розвиваються за певними показниками. Тоді виникає питання, а як же Україна?

Наша держава маючи високий потенціал, висококваліфіковані кадри та наукову базу, ігнорує розвиток інноваційної діяльності, тим самим відкидає країну на останні позиції в світі гублячи економіку. Виникає необхідність проаналізувати місце України в глобальному інноваційному індексі.

На (рис.2.2) наведено рейтинги України за останні три роки із зазначенням, що доступність даних та Зміни в структурі моделі ГП впливають на порівняння з минулим роком рейтингу ГП. Статистичний довірчий інтервал для рейтингу України в ГП-2020 дорівнює між 37 та 46.

	GII	Введення інновацій	Інноваційні результати
2020	45	71	37
2019	47	82	36
2018	43	75	35

Рис.2.2- Рейтинг України (2018–2020)*

*Джерело: складено автором за [18]

а) Україна досягає кращих показників у галузі інноваційного виробництва, ніж інноваційні вклади в 2020 році.

б) Цього року Україна посідає 71 місце за інноваційними вкладеннями, що вище, ніж минулого року, і вище порівняно з 2018 роком.

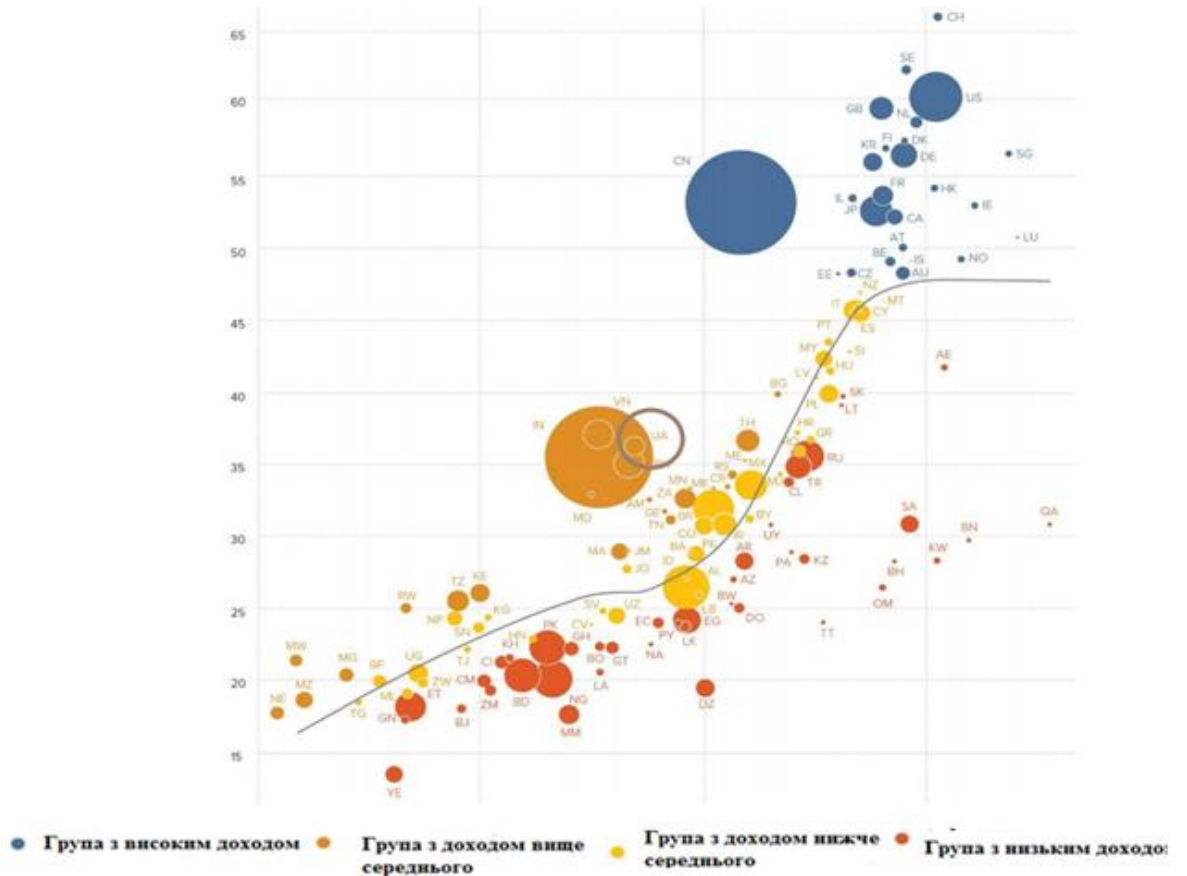
в) Щодо результатів інноваційної діяльності, Україна посідає 37 місце. Ця позиція нижча порівняно з минулим роком та нижча порівняно з 2018 роком.

Спостережена інноваційна ефективність наведена за допомогою бульбашкової діаграми. Наведена нижче на (рис.2.3) вона показує взаємозв'язок між рівнем доходу (ВВП на душу населення) та інноваційною продуктивністю (оцінка ГП). Лінія тренду вказує на очікувані інноваційні показники відповідно до рівня доходу економіки, що розміщуються вище лінії тренду, тому що

працюють ефективніше, ніж очікувалось, і нижче лінії тренду знаходяться ті, що виконують нижче очікувань.

Порівняно з ВВП, Україна досягає вищих очікувань щодо рівня розвитку.

Умовні позначення країн, які приймали участь у рейтингу та нанесені на бульбашкову діаграму наведені нижче

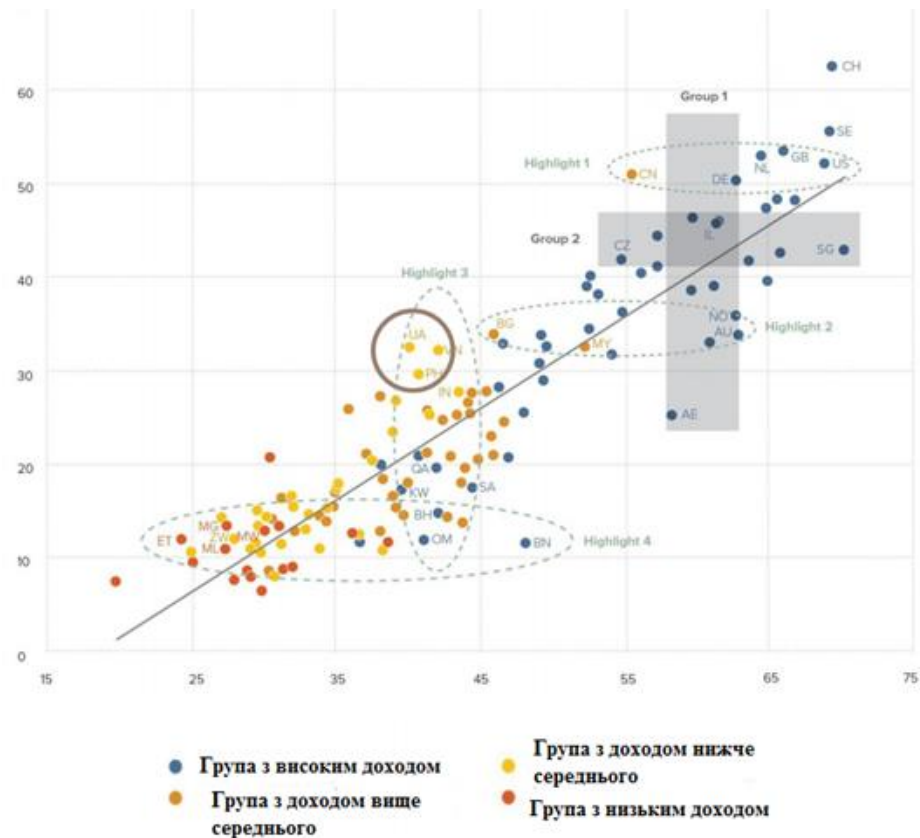

AU	Австралія	NL	Нідерланди
BH	Бахран	NO	Норвегія
BN	Бруней	OM	Оман
BG	Болгарія	PH	Філіппіни
CN	Китай	QA	Катар
CZ	Чехія	SA	Саудівська Аравія
ET	Ефіопія	SG	Сінгапур
DE	Німеччина	SE	Швеція
IN	Індія	CH	Швейцарія
IL	Ізраїль	UA	Україна
KW	Кувейт	AE	Об'єднані Арабські Емірати
MG	Мадагаскар	GB	Великобританія
MW	Малаві	US	США
ML	Малі	VN	В'єтнам
MY	Малайзія	ZW	Зімбабве

Рис. 2.3- Позитивні взаємозв'язки між інноваціями та розвитком*

*Джерело: складено автором за [16-19]

На наведеній нижче (рис.2.4) діаграмі показано взаємозв'язок між інноваційними вкладками та інноваційними результатами. Вище лінії розташовуються інноваційні інвестиції, які ефективно перетворюються у дорогі інноваційні та якісні продукти. Україна виробляє більше інноваційної продукції порівняно зі своїм рівнем інвестицій в них.

AU	Австралія	NL	Нідерланди
BH	Бахран	NO	Норвегія
BN	Бруней	OM	Оман
BG	Болгарія	PH	Філіппіни
CN	Китай	QA	Катар
CZ	Чехія	SA	Саудівська Аравія
ET	Ефіопія	SG	Сінгапур
DE	Німеччина	SE	Швеція
IN	Індія	CH	Швейцарія
IL	Ізраїль	UA	Україна
KW	Кувейт	AE	Об'єднані Арабські Емірати
MG	Мадагаскар	GB	Великобританія
MW	Малаві	US	США
ML	Малі	VN	В'єтнам
MY	Малайзія	ZW	Зімбабве

Рис. 2.4- Інноваційний внесок України в результативність інноваційної діяльності*

*Джерело: складено автором за [16-19]

Виходячи з результатів рейтингу глобального інноваційного індексу, ГП сформулювало сильні та слабкі сторони України.

Сильні сторони ГП для України знаходять в наступному[20]:

а) Людський капітал та дослідження: показує переваги в показниках державне фінансування - ученя , ученя – співвідношення викладачів з вищою освітою.

б) Витонченість ринку : застосована тарифна.

в) Результати знань та технологій: виявляє сильні сторони в показниках корисні моделі за походженням та ІКТ експорт послуг.

г) Творчі результати: демонструє переваги в показниках торгової марки за походженням, промислові зразки за походження та створення мобільних додатків.

Слабкі сторони ГП для України знаходять в наступному[20]:

а) Інституції: виявляє слабкі сторони у підгрупах політичне середовище та бізнес навколишнього середовища та за показниками політична та операційна стабільність, верховенство права та легкість врегулювання неплатоспроможності.

б) Інфраструктура: відображає слабкі сторони в показниках валовий капітал та ВВП / одиниця використання енергії.

в) Витонченість ринку: демонструє слабкі сторони в підрозділі інвестиції та в валових показниках позики мікрофінансування, ринкової капіталізація та угоди з венчурним капіталом.

г) Витонченість бізнесу: стратегічний альянс демонструє слабкість.

Інноваційний розвиток країн є важливим показником який характеризує інноваційну діяльність країн в умовах сучасних глобалізаційних викликів. Трендом 2020 року є суттєве застосування інноваційних технологій, прогресивних наукових відкриттів, що дозволяють розвивати освіту та виводити на провідні позиції навіть країни третього світу, це підтверджує світовий рейтинг ГП та рейтинг країн за рівнем доходу. Також наведені рейтинги дозволяють помітити зміни які відбуваються у міжнародному бізнесі,

адже він є загальною ланкою яка підсумовує всю інноваційну прогресивну діяльність.

2.2 Особливості інноваційного розвитку компаній закритого та відкритого типів

В попередньому підрозділі ми з'ясували що інноваційний розвиток країни залежить від багатьох факторів, зокрема від того як країна інвестує у розвиток інноваційної діяльності. Проте, для того щоб економіка країни була стійкою до глобалізаційних змін необхідно розвивати компанії та підприємства, які в принципі, формують основну економічну сторону країни. Це можна зробити за допомогою переходу від закритих до відкритих форм ведення бізнесу.

Інновації займають важливу роль у розвитку та підвищенні конкурентоспроможності компаній, галузей і цілих країн, а управління ними на підприємстві є особливим об'єктом інтересу сучасних вчених і підприємців. Модель інновацій представлена вченим Шумпетером ґрунтується на теорії попиту[21]. Вчений робить акцент на дослідженнях всередині, тобто на своїх власних науково-дослідних установах та лабораторіях підприємств. Зовнішні дослідження (дослідницькі підрозділи за межами галузі) мають незначний вплив на впровадження інновацій.

Підходи до інновацій мінливі у часі і просторі. Вважається, що сьогодення перебуває у середині процесу зміни парадигми: від закритої інноваційної практики, яка домінувала раніше, до нових — відкритих. При закритому підході компанія не використовує зовнішні джерела для створення інновацій, а розраховує на власні дослідницькі підрозділи і компетенцію своїх працівників, прагне захистити свої інновації правами інтелектуальної власності. Відкрита ж інноваційна діяльність передбачає активний пошук перспективних ідей у зовнішньому середовищі, спільні дослідження і створення інновацій з іншими партнерами, а також стратегічне використання прав на інтелектуальну власність.

Компанії, які застосовують модель «закритих інновацій», самостійно розробляють нові рішення з мінімальною взаємодією з навколишнім середовищем. Виділимо характерні ознаки зазначеної моделі (рис.2.5) [22]:

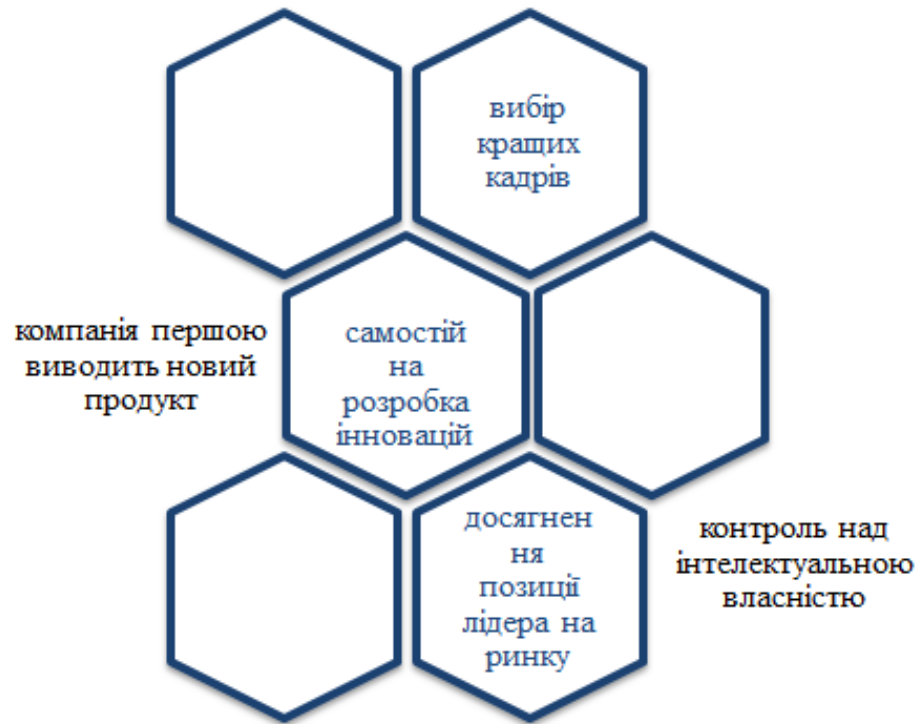

Рис. 2.5 – Характерні ознаки моделі закритих інновацій*

*Джерело: складено автором за [22]

У цій моделі компанії фінансують інноваційні процеси тільки своїми силами, найчастіше незначними, так як діяльність - це ризик. Тому переважно купуються готові технології та не виділяються кошти на довгострокові ризиковані проекти. З іншого боку, на ринку є вільний капітал, який може бути спрямований на розвиток інноваційних проектів, наприклад, створення стратегічних альянсів, угод про співпрацю, венчурний капітал. Проте, це вимагає повної зміни інноваційного мислення.

Нині, в умовах вільного потоку інформації і глобалізації, компанії з різних галузей збільшили кількість придбаних технологій із зовні, у додаток до наявної внутрішньої бази технічних знань. Інновації повинні бути результатом

численних взаємодій між підприємствами, а також зв'язків з іншими суб'єктами навколишнього середовища, у якому вони працюють. Такий підхід став основою для появи сучасної альтернативи традиційному закритому типу інновацій – ця альтернатива має назву відкритий підхід управління інноваціями (open innovations).

Творцем визначення «відкриті інновації» став ад'юнкт-професор Г.Чесбро[23]. Згідно його моделі, компанії повинні використовувати як зовнішні, так і внутрішні ідеї в інноваційних процесах, а також дозволити іншим компаніям використовувати невикористані власні ідеї. Компанії можуть передавати свої напрацювання, які не використовуються іншими суб'єктами на основі продажу ліцензій чи створення компанії типу «спін-офф». Адже коли знання циркулюють у межах «герметично закритої» компанії, це призводить до того, що ідеї не виходять за кордони підприємства. І тому багато ідей ніколи не реалізуються. Найголовніше, що ці ідеї усуваються не через ринок або споживачів, а через співробітників компанії, які вважають їх непрогресивними і непотрібними.

У відкритій моделі головним принципом є максимізація вартості, яку отримують від різних ідей, які виникають як у компанії, так і за її межами. Поширеною практикою стає доцільне виведення ідей за межі компанії з метою їх вільного розвитку, без впливу внутрішніх сил.

О.Гассманн і Е.Енкель виділяють [24] три категорії відкритих інноваційних процесів. Характеристики різних категорій процесів у контексті відкритих інновацій наведено у (таблиці 2.2).

Таблиця 2.2 - Категорії відкритих інноваційних процесів*

Категорія процесу	Особливості взаємодії компанії з навколишнім середовищем
	Односпрямований потік знань та інформації
Доцентровий	Використання навколишнього середовища, тільки для платного або безкоштовного отримання ідей, рішень і технологій.
Відцентровий	Використання навколишнього середовища для комерціалізації розробок, створених усередині компанії, і які не вписуються у її поточні стратегії розвитку. Компанія, бажаючи вивести їх на ринок,

Продовження табл.2.2

	створює компанії «spin-out» або продає рішення, якими не збираються користуватися самостійно.
Двоспрямований потік знань та інформації	
Змішаний	Створення підприємством формальних і неформальних мереж, а також прийняття кооперації з зовнішніми зацікавленими сторонами на різних етапах інноваційного процесу. В умовах співпраці – обмін знаннями, взаємне навчання і спільне використання вигід від спільно розроблених рішень.

*Джерело: складено автором за [23]

З (таблиці 2.3) видно, що змішані процеси відкритих інноваційних процесів є поєднанням доцентрових і відцентрових. Завдяки співпраці, наприклад, у мережевій структурі, компанії використовують ресурси знань партнерів, а з іншого боку — діляться знаннями з іншими структурами, надаючи частину своїх рішень.

Отже, сьогодні більшість великих і середніх компаній, одночасно створюють і здобувають нові технічні знання або купують і продають права на інтелектуальну власність (ліцензії, патенти і авторські права) та ін.

На основі наведеного проаналізуємо переваги та недоліки застосування закритих та відкритих інновацій, зо допомогою SWOT – аналізу.

SWOT – аналіз, це найефективніший інструмент стратегічного планування, за допомогою якого можна зробити компанію успішною, прибутковою та конкурентоспроможною, завдяки тому що проводиться детальний аналіз діяльності компанії.

Абревіатура цього терміну включає перші букви елементів аналізу і розшифровується як:

- а)Strengths (сильні сторони);
- б)Weaknesses (слабкі сторони);
- в)Opportunities (можливості);
- г)Threats (загрози).

Метод використовує 4 ключові елементи: сильні та слабкі сторони, можливості та загрози. Задля зручності їх зображують у вигляді таблиці з 4-х стовпців.

Внутрішніми чинниками є сильні (S) та слабкі сторони бізнесу (W), і саме з їхнього вивчення починають аналіз. Внутрішні чинники визначаються ресурсами, які є у розпорядженні компанії, а також процесами, на які організація має безпосередній вплив.

Позиції компанії оцінюють за такими критеріями:

а) фінансові ресурси: джерела фінансування, можливості отримання доходу, інвестиції;

б) фізичні ресурси: обладнання, місцеположення, нерухомість;

в) людські ресурси: співробітники, цільова аудиторія, волонтери;

г) доступ до природних ресурсів, патенти, авторські права

д) внутрішні процеси: тренінги, мотиваційні програми для персоналу та програми лояльності для клієнтів, ієрархічна структура відділів тощо.

Тільки після того, як було досконально розглянуто та оцінено внутрішні чинники, переходять до аналізу зовнішніх чинників які виокремлені можливостями (O) і загрозами (T), що прямо чи опосередковано впливають на бізнес. Організація не здатна контролювати ці процеси, однак повинна їх знати та враховувати під час розробки стратегії [25].

До зовнішніх чинників належать:

а) ринкові тенденції: поява нових продуктів чи технологій, зміни споживчих вподобань цільової аудиторії;

б) відносини з клієнтами та постачальниками;

в) економічні тенденції: глобалізація чи захист національних виробників, конкуренція, зміна світового попиту;

г) зовнішнє фінансування;

д) демографічні показники: чисельність та вік населення, купівельна спроможність, цінності;

е) політичні, екологічні, економічні обмеження та регуляції — ліцензії, квоти та ін.

Отже, проаналізуємо за наведеним планом закриті (рис.2.6) та відкриті (рис.2.7) інновації окремо:

Рис. 2.6- SWOT – аналіз закритого типу інновацій*

*Джерело: складено автором за [24,25]

SWOT – аналіз закритого типу інновацій показує, що існують як сильні так і слабкі сторони даного типу. Але він не надає необхідних можливостей для успішної розробки та реалізації продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках. Оскільки орієнтуючись на дану модель, компанія буде діяти переважно всередині орієнтуючись на власні ресурси, ніж співпрацюватиме з іншими науковцями та компаніями. Це призведе до тривалого виробництва продукції та високої вартості готового товару. Таким чином продукція вже на етапі виготовлення стає не конкурентоспроможною. Рано чи пізно це призведе до того, що компанія збанкрутує та закриється.

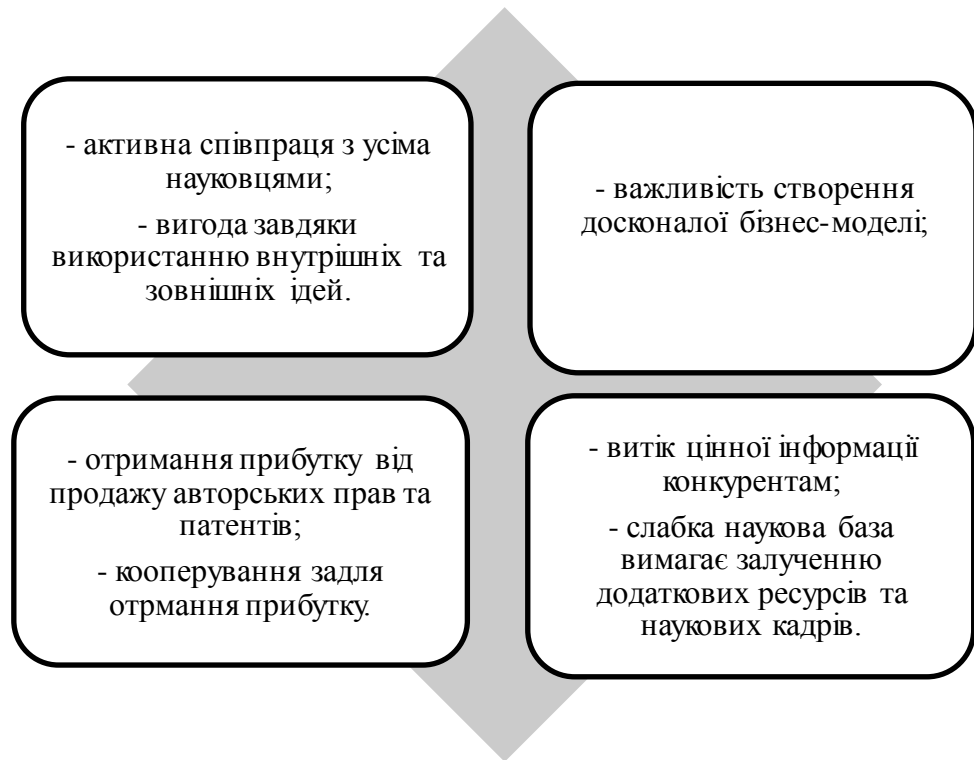

Рис.2.7 - SWOT – аналіз відкритого типу інновацій*

*Джерело: складено автором за [24,25]

SWOT – аналіз відкритого типу інновацій, зображує зовсім іншу картину порівняно з закритим типом. Адже тут компанія успішно співпрацює з різними науковцями, знаходить партнерів для спільного розвитку, що значно пришвидшує виготовлення продукції, та робить її більш доступною для споживача. Так само компанія зможе отримувати додаткові прибутки від продажу або надання ліцензії на власну розробку іншим компаніям. Проте, в даній моделі існує переважно дві загрози, це витік інформації та пошук, навчання кваліфікованих кадрів. Даний тип інноваційного розвитку дасть змогу компанії успішно функціонувати на внутрішньому та зовнішньому просторі і мати стійкі конкурентні переваги.

Теорія відкритих інновацій визначає процес досліджень і розробок як відкриту систему. Бізнес вступає в новий етап науково-інноваційної діяльності, коли джерела інноваційного потенціалу знаходяться за його межами [24, с. 7].

У відкритих інновацій є дві основні рушійні сили:

а) По-перше, кращі ідеї не обов'язково генеруються власними працівниками фірми. Компанія може найняти людей, які відмінно відчують і знають ринок та які допоможуть інтегрувати зовнішні ноу-хау у внутрішні процеси НДДКР й комерціалізації.

б) По-друге, сьогодні в НДДКР компанії повинні зосередитись на тому, що вони роблять справді добре і передати на аутсорсинг те, що вони не можуть або не повинні робити самі [25, с. 18].

Вивчаючи особливості ведення інноваційної діяльності за допомогою закритого та відкритого типів, я прийшла висновку, що відкритий тип буде більш сучасним, розвинутим та зручнішим для успішного ведення бізнесу в умовах сьогодення. Адже неможливо побудувати міцну схему лише на основі внутрішнього капіталу та власних зусиль. Необхідно залучати до розвитку своєї діяльності інвесторів, науковців які допоможуть створити якісний продукт з високими характеристиками, за відносно невеликі строки та більш низькою ціною. Також необхідно розвивати свій бізнес за границею, шляхом ліцензування або франчайзингу, або за допомогою використання інноваційних стратегій наведених у підрозділі 1.2.

2.3 Компоративний аналіз розвитку компаній на основі успішних інноваційних стратегій у світовій економіці

Процес переходу від старої системи ведення бізнесу до більш нової, зумовлений мінливістю сьогодення, а особливо розвитком сучасних технологій, науки та роботизації виробництва. Це все було досягнуто за допомогою введення інновацій та об'єднання їх з НДДКР, в результаті отримуємо інноваційний розвиток виробництва, що веде за собою створення інноваційних стратегій. У попередніх підрозділах було з'ясовано яким чином інноваційний розвиток впливає на діяльність країн світу та України. За допомогою аналізу

популярного глобального інноваційного індексу було розкрито, що інвестиції в інновації допомагають розвиватися навіть тим країнам рівень доходу яких низький. Це призводить до відкритого ведення бізнесу між компаніями, створюються акціонерні об'єднання, заключаються договори на ліцензування інноваційної ідеї, відбувається обмін кваліфікованими кадрами та знаннями. На основі отриманого розглянемо, які міжнародні компанії успішно розвивають свої інноваційні стратегії та чи дає це їм можливість тримати міцні конкурентні позиції на світовому ринку[26].

Розглядаючи процеси глобалізації, та їх вплив на діяльність компаній було виявлено, що велику роль у всьому відіграють інноваційні стратегії.

В економічному розумінні інновації можуть приймати різні форми. Це можуть бути нові продукти і послуги, нова бізнес-модель, що передбачає новий бренд, нові стратегічні альянси, що призводять до освоєння нових сегментів або новий спосіб дистрибуції.

Майже всі інноваційні компанії в світі витрачають великі зусилля, щоб проаналізувати і зрозуміти потреби і перевагу клієнтів, змінюються тенденції. Маркетингові стратегії динамічно змінюються в залежності від уподобань споживачів, купівельної спроможності, детально вивчається цільовий ринок, що приводить до гарних результатів і задоволення вже вторинних потреб.

Використовуючи ефективні різні стратегії, багато інноваційних компаній витримали конкуренцію. У зв'язку з цим пішли неефективні конкуренти, розширилися можливості наймати кваліфікованих працівників, посилилися позиції інноваційних підприємств з ростом попиту на нову і довершену продукцію. В сучасних умовах країни -члени ОЕСР вкладають тільки в НДДКР та інновації 1-3% ВВП. Це приблизно 275 млрд євро, в 1400 великих транснаціональних корпораціях і незліченні мільярди в невеликих організаціях [26].

Транснаціональні корпорації вкладають істотні інвестиції в НДДКР за межами своїх країн, що робить їх важливими інвесторами в глобальних інноваціях, в порівнянні з урядами країн і науково-дослідними інститутами.

Недостатнє фінансування є основним гальмом реалізації інноваційних проектів. Компанії знаходять вихід в аутсорсингу, який є ефективним способом зменшення витрат, а також в розміщенні філій на територіях, де вчені та інженери, а також оренда і інфраструктура відносно недорогі.

На сьогоднішній день лідерами міжнародних інноваційних компанії в світі є: Apple, Microsoft, Sony, GE, Google, Samsung, Amazon, Wal-Mart і Toyota і т.д. (рис.2.8).

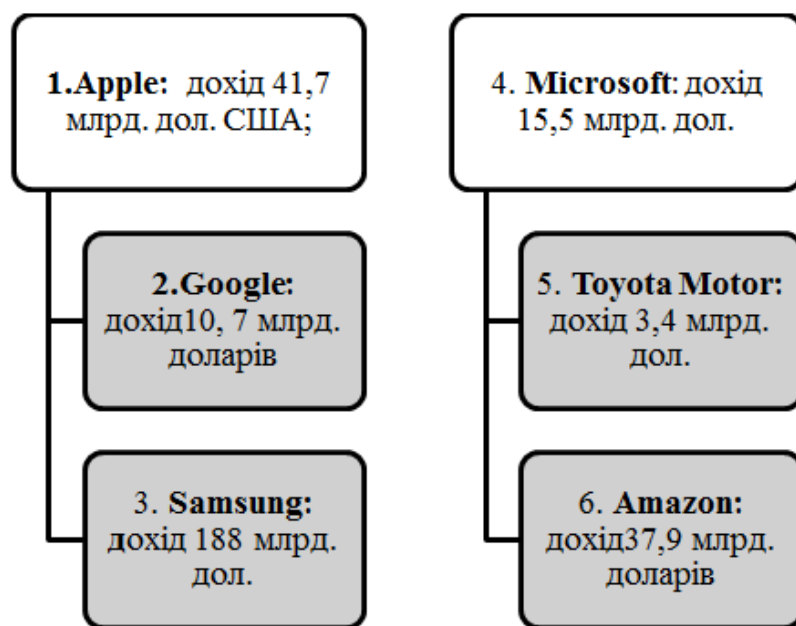

Рис. 2.8 – Шістка успішних міжнародних інноваційних компаній*

*Джерело: складено автором самостійно за [27]

Всі ці компанії стали лідерами в своїх сферах бізнесу, забезпечуючи виняткові продукти та послуги, підібрані зі спеціалізованою клієнтською підтримкою. Вони постійно намагаються створити нововведення в своїх розробках продукту, клієнтської підтримки та інших областях, щоб поліпшити і різнобічно розвинути свій бізнес.

Розглянемо більш детально діяльність цих успішних світових компаній [27]:

а)Компанія “Apple” досить часто позиціонує себе на ринку як компанія, що принципово не проводить ринкові дослідження і акцентує на цьому увагу. Компанія “Apple” наймає найрозумніших людей, найкращі таланти, які впевнені у тому, що люди будуть купувати їхні товари. Головним чинником успіху компанії є надання групі розробників можливості реалізовувати свої креативні ідеї. Однак при створенні продукту iPod компанія відступила від власної парадигми. Під час створення цього інноваційного продукту вона використовувала не лише внутрішні джерела інформації, але й із зовнішнього середовища, що дозволило компанії зосередитись на інтерфейсі для користувачів і на комерційних аспектах продукту[27].

б)Міжнародна корпорація “Google” є яскравим прикладом реалізації успішної бізнес-стратегії, яка і на сьогоднішній день для більшості так і залишається загадкою. Фундамент відкритої бізнес-стратегії корпорації був закладений із самого початку її функціонування, в подальшому адаптуючись до потреб все більш глобалізованого споживача. В основі бізнес-стратегії полягає те, що послуги із пошуку інформації, компанія «Google» надає безкоштовно. А той обсяг прибутків, котрий вона отримує, став побічним продуктом її зусиль в галузі розробки та впровадження інновацій. Це відрізняє її від інших компаній, де керівництво із самого початку розробляє стратегію, орієнтовану на отримання доходу. Таким чином, компанія «Google» в основу своїх конкурентних стратегій поклала вирішення конкретних задач, і лише в подальшому пошук шляхів отримання прибутку. Для подальшого успішного розвитку вона має удосконалити її, що забезпечить зростання її конкурентоспроможності в сучасних умовах.

в)Корпорація Майкрософт (Microsoft Corporation) багатонаціональна корпорація комп'ютерних технологій зі 124 тис. працівників у 102 країнах (2017 р.), є найбільшою у світі компанією виробником програмного забезпечення. Гаслом «обійми, продовж і загаси» часто описують стратегію Майкрософт щодо входження продукту на ринок з широким використанням різних стандартів, та продовженням їх використання з власними поліпшеннями.

г)В 1969 році компанія сфокусувалась на виробництві електроніки та заснувала Samsung-Sanyo Electronics, хоча фундамент було закладено ще в 1938 році з відкриття торгової компанії. Samsung - один з лідерів світового технологічного розвитку, використання штучного інтелекту і мереж п'ятого покоління в інтересах користувачів. Нещодавно компанія оголосила про багатомільярдні інвестиції в подальший розвиток обладнання, програмного забезпечення і сервісів. Samsung відкриває нові центри штучного інтелекту по всьому світу[27]. У травні 2018 року Центри штучного інтелекту були запущені в Росії, Канаді та Великобританії. Samsung планує, що до 2020 року штат центрів штучного інтелекту компанії у всьому світі буде налічувати близько 1 тис. авторитетних дослідників, які будуть розробляти рішення на базі штучного інтелекту, здатні постійно навчатися і покращувати життя людей, і робити це максимально інтелектуально, з високим ступенем персоналізації.

д)Процес проектування та створення нових автомобілів можна вважати одним з основних конкурентних переваг Toyota. За останні 60 років компанія нагромадила фантастичний досвід керування глобальним портфелем розроблення і створення успішних моделей. За 1994–2007 рр. Toyota подвоїла кількість моделей у виробництві, підтримувала витрати на НДДКР на рівні 4 % від доходу та при цьому скоротила цикл виходу продукту на ринок. Розробляючи продукт менеджери Toyota, завжди розглядають кілька альтернативних варіантів і працюють над ними одночасно. У певний момент часу приймається рішення щодо придатності основного варіанта нової технології. У разі його неприйняття Toyota звертається до резервного варіанта. При цьому знання, нагромаджені в процесі розроблення, зберігаються і акумулюються для їх подальшого застосування. Компанія Toyota використовує розширене підприємство (стратегічні партнери, яким Toyota надає інвестиційну підтримку та передає деякі запчастини для своїх автомобілів). Toyota прагне зберігати досвід і знання всередині підприємства. Компанія систематично акумулює інформацію, опрацьовує її і поширює в зручному для засвоєння й використання форматі. Компанія докладает великих зусиль для

розвитку кваліфікації кадрів. Наприклад, інженери на початковому етапі своєї кар'єри зазвичай стажуються кілька місяців щодо продажів або на виробництві.

Серйозні результати компаній-лідерів показують, що успіх в інноваціях залежить не від того, скільки компанія витрачає на НДДКР, а як компанія витрачає ці інвестиції. Apple - разючий приклад компанії, що має тривалу історію уявлення інноваційних та елегантних продуктів на ринок, від першого персонального комп'ютера Apple в 1976 до iPod, iPhone, і iPad сьогодні.

Інноваційна діяльність наведених компаній підтверджується рейтингом, який був складений на період 2013-2016 рр. коли інновації та їх розвиток тільки набирали обертів. Рейтинг великих інноваційних компаній представлений у (табл.2.3).

Таблиця 2.3 - Рейтинг великих інноваційних компаній у період 2013 – 2016 рр.*

Компанія	Індустрія	Розміщення	Місце у 2013	Місце у 2014	Місце у 2015	Місце у 2016	Ринкова капіталізація, млрд	Прибуток, млрд дол
Apple	Технол.	США	1	1	1	1	416	41,7
Google	Технол.	США	3	2	2	2	263	10,7
Samsung	Споживчі товари	Півд. Корея	2	3	5	7	202	21,7
Microsoft	Технол.	США	4	4	4	4	240	15,5
Toyota	Споживчі товари	Японія	5	8	6	8	178	3,4
IBM	Технол.	США	6	5	13	10	238	104,5
Amazon	Споживчий сервіс	США	7	6	9	5	121	37,9

*Джерело: складено автором за [28,29]

Розглянемо ефективність діяльності даних компаній більш детально.

а) Apple

Компанія, що займається виробництвом електронних приладів: планшетів, телефонів, комп'ютерів і програмного забезпечення. Головний офіс компанії знаходиться в штаті Каліфорнія. На 2018 рік була першою

американською корпорацією, капіталізація якої перевищила 1 трлн. доларів. Її продажі тримаються на позначці 164,7 млрд. доларів, а дохід становить 41,7 млрд. доларів США;

б)Google

Велика американська компанія, вона є творцем пошукової системи і ряду веб-проектів. Її прибуток становить 10,7 млрд. доларів;

в)Samsung

Південнокорейська компанія відома на світовому ринку своїми високотехнологічними компонентами: інтегрованими мікросхемами, телекомунікаційним обладнанням, побутовою технікою, а також відеоприроями. Основний офіс знаходиться в Сувон. У 2008 році Samsung по праву займає 1 місце по реалізації мобільних пристроїв. Дохід 188 млрд. доларів, а прибуток – 21,7 млрд[29];

г)Microsoft

Найбільша транснаціональна компанія з виробництва програмного забезпечення для персональних комп'ютерів, ігрових приставок, ноутбуків і телефонів. Її продукція поширюється в 80 країн світу. Програма має переклад на 40 + мов. Головний офіс у Вашингтоні. Співробітників фірми на 2014 рік налічувалося 127 тис. осіб. Продажі становлять 72,9 млрд. доларів, а прибуток 15,5 млрд. доларів;

д)Toyota Motor

Велика японська автомобільна компанія. Головний офіс компанії знаходиться в м Тойота. Автомобіль марки Toyota в 2015 році визнаний найдорожчим. Основний вид діяльності: виробництво та продаж автомобілів вантажного і пасажирського класу та автобусів. Найбільші заводи розміщені в Таїланді, США, Канаді, Індонезії. В Японії дохід в рік досягав 3,4 млрд. доларів, а продажі на 224,5 млрд. доларів[29];

е) Amazon

Інтернет-сервіс з орієнтуванням на продаж реальних товарів, що користуються попитом у споживачів. Це американська фірма з головним офісом у Вашингтоні. Її дохід оцінено в 37,9 млрд. доларів;

Оскільки світовий ринок висуває дуже жорсткі вимоги до конкурентоспроможності компаній, міжнародний бізнес стикається з такими складнощами як: відмінності у культурі, проблеми з курсом та переказом коштів, оподаткування та ціноутворення, пристосуванням товарів до вимог іноземних споживачів, завданнями вибору оптимальної структури організації для ведення міжнародного бізнесу, високим політичним ризиком. При цьому основними принципами стратегії ТНК є конкурентні переваги, які відбуваються за рахунок покращення технологій, впровадження нововведень та фінансування НДДКР [30].

Те як змінювалися прибутки цих компаній зображено на (рис.2.9).

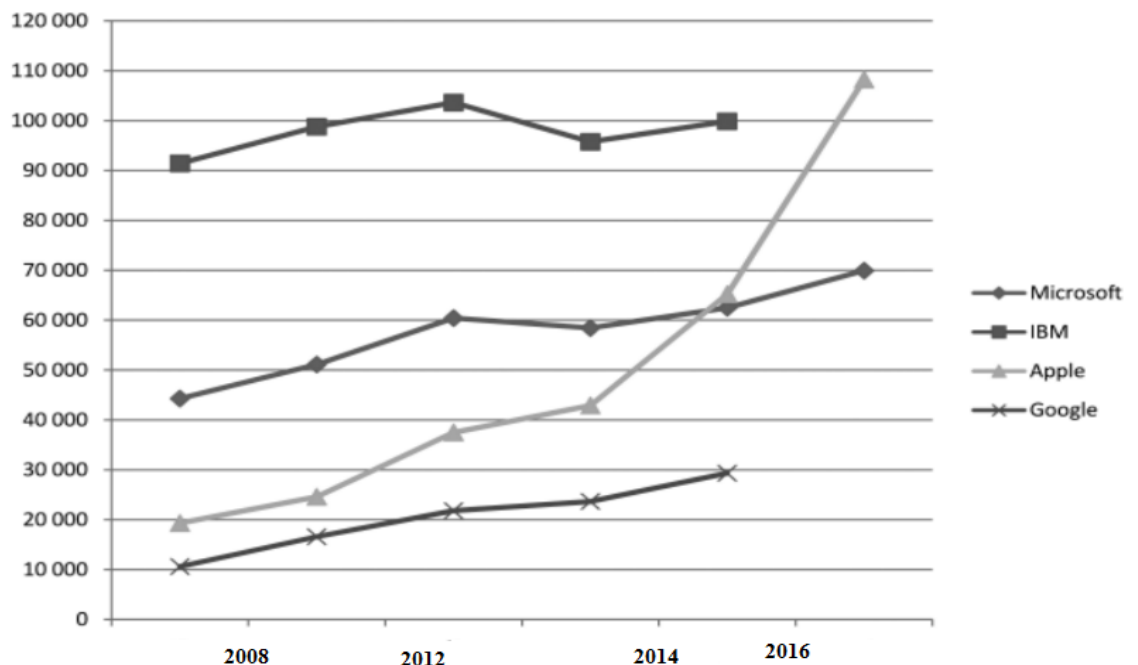

Рис.2.9 – Прибуток компаній , млрд. дол*

*Джерело:складено автором за [30]

Даний графік дає чітку картину залежності прибутку від використання інновацій. Яскравим прикладом є компанія Apple, яка за короткий проміжок часу зробила стрімкий стрибок у розвитку інновацій заробивши на цьому статки. На сучасному етапі стратегія транснаціональних корпорацій характеризується прагненням до утворення мереж внутрішньо-фірмових зв'язків регіонального, а нерідко – і глобального масштабу, в межах яких інтегруються наукові дослідження та розробки, матеріальне забезпечення, виробництво, розподіл та збут. Спостерігаються, зокрема, тенденції до розповсюдження інноваційної активності транснаціональних корпорацій, яка раніше базувалась у материнських фірмах, країни, що приймає.

Відбувається це шляхом створення в інших країнах науково-дослідних центрів та технологічних парків, а також поглинання місцевих фірм з високим інноваційним потенціалом, що дає змогу створювати на базі готових інновацій новий прогресивний продукт. За даними міжнародної статистики, питома вага інновацій, які припадають на зарубіжні філіали транснаціональних корпорацій, постійно зростає.

В даному підрозділі було узагальнено, на прикладі провідних країн світу, як інноваційний розвиток впливає на діяльність компаній. Був підтверджений той факт, що інвестування в інновації, НДДКР, кваліфіковані кадри призводить з часом до посилення позицій країни та компаній на міжнародній арені. Шістька успішних компаній, довели, що неважливо скільки ти інвестуєш у свій розвиток, важливо як ти це робиш, адже все залежить від того які орієнтири та цілі ставить перед собою компанія. Від цього на пряму залежить успіх ведення міжнародного бізнесу, чим більш ти відкритий до нового, тим більшу віддачу отримуєш від своєї діяльності.

3 ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

3.1 Потенціал інноваційного розвитку національної економіки та бізнесу

Сьогодні щоб бути конкурентоздатним підприємство повинно мати надійну сучасну інноваційну базу. Державна влада повинна потурбуватися про створення гідних умов для інноваційного розвитку. Без створення таких умов та без забезпечення науково-дослідної бази, неможливо досягти переломного моменту у сфері інноваційної діяльності, зокрема в підвищенні конкурентоздатності виробництва. Задля того щоб Україна була успішною у введєні бізнесу необхідно будувати інноваційну модель розвитку країни.

Інноваційна діяльність українських компаній знаходиться на низькому рівні, так як слабке фінансування, безконтрольна діяльність наукових центрів призвело до стрімкого падіння конкурентоспроможності українських компаній на світових ринках.

На світовому ринку більш високу вартість та зацікавленість мають продукти інтелектуальної праці порівняно з іншими. Тому українська економіка маючи висококваліфікованих кадрів та наукову базу потребує створення нової моделі розвитку, яка буде орієнтована на підтримку інновацій[31].

З кожним днем Україна нарощує експорт сировини і кваліфікованих кадрів, забезпечуючи цим перш за все інші світові економіки наносячи збиток власній. Це з кожним днем робить Україну аутсайдером у глобалізованому інноваційному світі. Тому наша країна потребує створення таких конкурентних підприємств, які були б здатні запроваджувати на виробництвах передові технології.

До стримуючих факторів інноваційного розвитку економіки віднесемо низьку конкурентоспроможність української інноваційної екосистеми, низький

попит та незахищеність інтелектуальної власності українських підприємств. До того ж в Україні майже відсутня інтеграція науки та виробництва і трансфер технологій.

Проте аналізуючи наведені чинники, можна побачити що Україна все ж таки має потенціал для розвитку успішної інноваційної діяльності. Інноваційний потенціал країни – це сукупність наявних у країні технологічних, інтелектуальних, науково-виробничих ресурсів, які є відповідним їх інфраструктурним забезпеченням для створення нових знань, та ефективного механізму їх комерційного застосування.

Сьогодні в глобалізованому світі інновації відіграють ключову роль. І Україна має всі шанси ефективно розвивати свою інноваційну політику в умовах високої конкуренції[32]. Очевидно, що економіка будь-якої країни розвивається завдяки розвитку підприємницької діяльності, і тому якщо інноваційна діяльність буде знаходитись на низькому рівні, то рано чи пізно країна не зможе конкурувати з іншими країнами. Ігнорування інтелектуального ресурсу привели країну до постійного «виживання», завдяки тому що високотехнологічний сектор ніколи не був пріоритетом розвитку в державі. Нехтування інноваційним фактором позбавили країну власного потенціалу та виштовхнули на узбіччя цивілізованого шляху розвитку. Україна прагне до більш активного міжнародного співробітництва з іншими розвинутими країнами. Країни яким за досить короткий період вдалося сформувати сучасні національні інноваційні системи (НІС), стануть для нашої України гарним прикладом.

У процесі розвитку інноваційний потенціал виявляє ще більш потужніші можливості, що є фактором, який дає поштовхом до нього. На основі сказаного доцільно виділити основні вирішальні компоненти інноваційного потенціалу. Розділяючи думку окремих вчених [33, с.189], існує єдність трьох складових інноваційного потенціалу: ресурсної, внутрішньої та результативної, які взаємно співіснують, та доповнюють одна одну Схематично це зображено, на (рис.3.1).

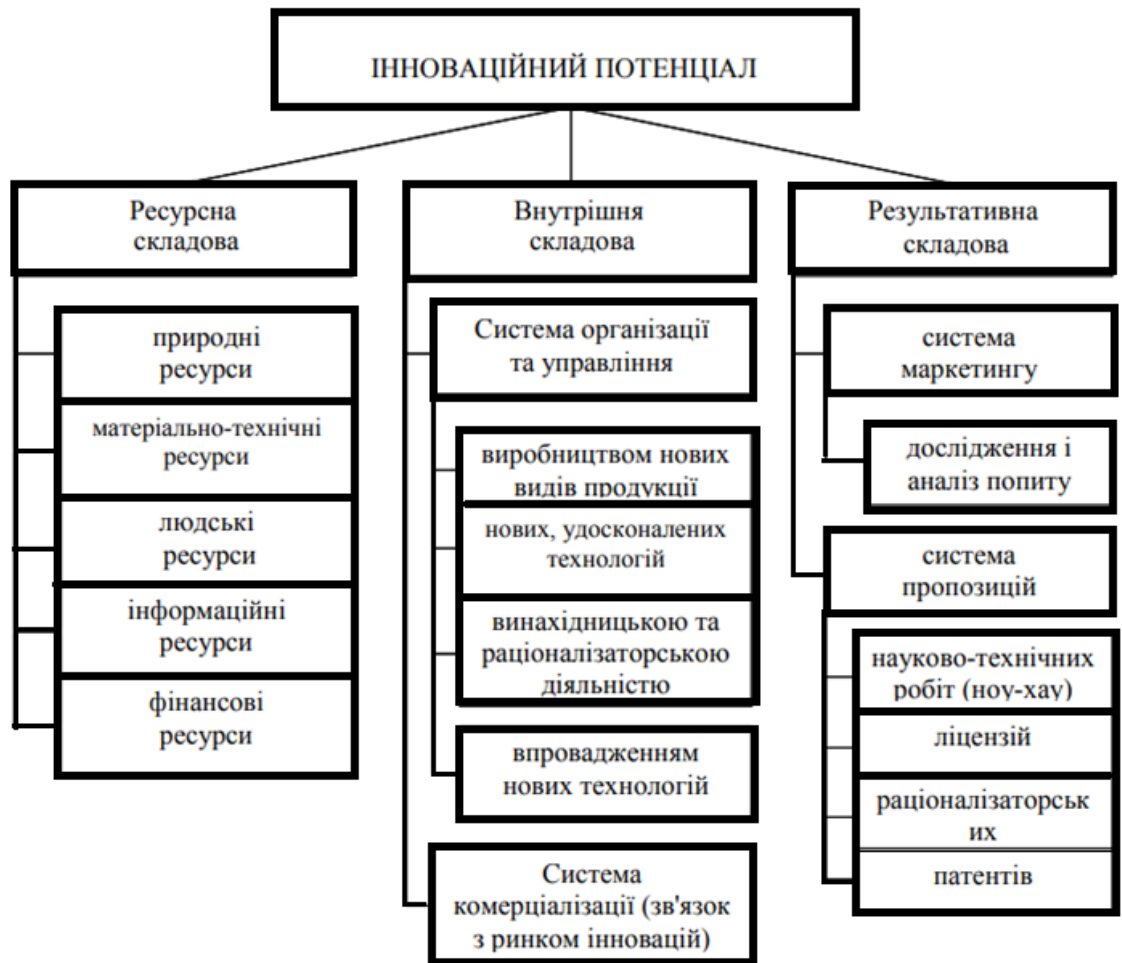

Рис. 3.1 – Система інноваційного потенціалу*

*Джерело: складено автором за [33, с.171-180]

Розглянемо більш детально складові інноваційного потенціалу.

Ресурсна складова – залежить від того, як використовується функціональна роль кожного одиничного ресурсу в інноваційному процесі. Ця складова включає в себе природні, людські, інформаційні, матеріально-технічні, та фінансові ресурси, які в свою чергу поділяються на взаємозалежні частини.

Внутрішня складова – ця складова є однією з головних, так як вона відповідає за організацію ефективності та дієздатності нових видів продукції, щоб підвищити якісні характеристики для створення нових видів продукції та технологій. Переважно ця складова виявляється в організації внутрішніх процесів інноваційної діяльності, завдяки впровадженню.

Результативна складова – це як кінцевий етап який демонструє результат реалізації існуючої ідеї, що була досягнута завдяки інноваційним ринкам. Те як розвивається інноваційна діяльність, формує рівень попиту та пропозиції на цю продукцію. Тобто при реалізації ноу-хау ми отримуємо від споживачів відповідної реакції, яка або задовольняє наші очікування або ні. Таким чином результативна складова повністю представляє собою повну єдину характеристику інноваційного потенціалу, для реалізації інноваційного продукту або технології. Високі темпи розвитку ІІ є необхідною, але недостатньою умовою ефективної інноваційної діяльності. Особливе значення має створення високого рівня інноваційної сприятливості.

Інноваційний потенціал формується завдяки створенню додаткових інвестиційних можливостей, що реалізуються шляхом мобілізації внутрішніх або зовнішніх ресурсів у підприємство. Інноваційний потенціал підприємства представляє собою здатність реалізовувати інвестиційні можливості завдяки підвищенню вартості наявних ресурсів для генерування додаткових потоків капіталу. В умовах сьогодення інвестиційні можливості накопичуються утворюючи при цьому інвестиційний потенціал країни. Але формування відбувається за рахунок врахування стримуючих факторів, які впливають як переваги та загрози . Більш детально це наведено у (табл. 3.1).

Таблиця 3.1– Позитивні та негативні фактори впливу на інвестиційний потенціал компанії *

Позитивні фактори	Негативні фактори
Внутрішні фактори	
<ul style="list-style-type: none"> -Діяльність компанії відповідає стандартам розвинених країн. -Кваліфікований менеджмент. -Виробництво інноваційного продукту. -Високий рівень рентабельності продаж. -Високий рівень оборотності капіталу. -Технологія, яка використовується, відповідає найкращим світовим стандартам. 	<ul style="list-style-type: none"> -Дефіцит оборотних коштів. -Недостатня кваліфікація персоналу. -Інфляція в країні. -Технологія, що використовується, поступається існуючим аналогам. -Незадовільна маркетингова політика. -Недосконале чинне (податкове та регуляторне) законодавство. -Низький рівень капіталізації фондового ринку. -Політична нестабільність в країні.

Продовження табл.3.1

Зовнішні фактори	
-Підвищений інтерес світових ТНК до нових ринків збуту своїх товарів. -Інвестиційно-приваблива політика держави -Високі темпи розвитку ринку, прийнятний рівень конкуренції	-Відсутність інвестиційно-привабливої політики держави. -Глобальна економічна криза і зниження рівня інвестиційної діяльності. - Низькі темпи розвитку ринку, жорстка конкуренція.

*Джерело:складено автором за [34]

Спираючись на дані (табл. 3.1) , зауважимо що формування інвестиційного потенціалу залежить від того які з наведених факторів переважають. Для підвищення вартості компанії необхідно максимально усунути негативні фактори та зосередитися на позитивних. Аналізуючи їх співвідношення потенційні інвестори приймають рішення щодо доцільності інвестування, а компанія чи підприємство приймають рішення щодо правильного вибору інвестиційної стратегії.

Види економічної діяльності які засновані на наукоємних факторах, витрачають значну частину своїх доходів на наукові дослідження та розробки. Таким чином формуються два технологічних сектори: високотехнологічний та середньотехнологічний. Ці сектори включають у себе сім промислових видів економічної діяльності та чотири види сфери послуг. Не дивлячись на те що середньотехнологічні підприємства витрачають менше коштів на розвиток НДДКР порівняно з високотехнологічними, проте вони виробляють більше продукції з включенням передових технологій у виробництво.

На сьогоднішній день основним джерелом інвестиційної діяльності у наукову та інноваційну діяльності України, залишаються власні кошти українських підприємств та компаній, вони складають переважно 65-70%. Така перевага фінансування спостерігається, через те що немає інших видів інвестицій. Так як держава не зацікавлена повністю в інноваційному розвитку країни, тому і не виділяють достатньо коштів для цього. А проекти інноваційної діяльності є, як правило, довгостроковими та вимагають значних капіталовкладень на свою реалізацію.

В останні роки в Україні дещо активізувалася робота з продажу інновацій. Щоправда, це суттєво відрізняється від прийнятого на Заході внутрішнього трансферту результатів інноваційної діяльності. Так як українські компанії дуже часто продають ліцензії на результати НТР, які ще не впроваджувалися, а купують за кордоном технології, створені вже 10-15 років тому, продовжуючи, таким чином, їх життєвий цикл. Це погана тенденція суттєво впливає на економіку країни, так як наша держава багата висококваліфікованими, творчими та амбітними людьми, які спираючись на власний досвід та фантазію винаходять дуже прогресивні моделі, прилади, винаходи, які успішно купують за кордоном і реалізують їх там. А наша країна від цього отримує лише копійки від продажу.

Вдале поєднання інновацій та наукової бази дасть змогу розвивати наступні напрями бізнесу які зазначено на (рис.3.2). Кожен з цих напрямів є складовою ланкою у процесі формування розробки та орієнтації виробництва на довготривалу конкурентноздатну діяльність. Якщо впровадити ці ланки на національні умови, то пріоритетними будуть галузі, що складають основу «економіки знань» а саме: [35, с.123].

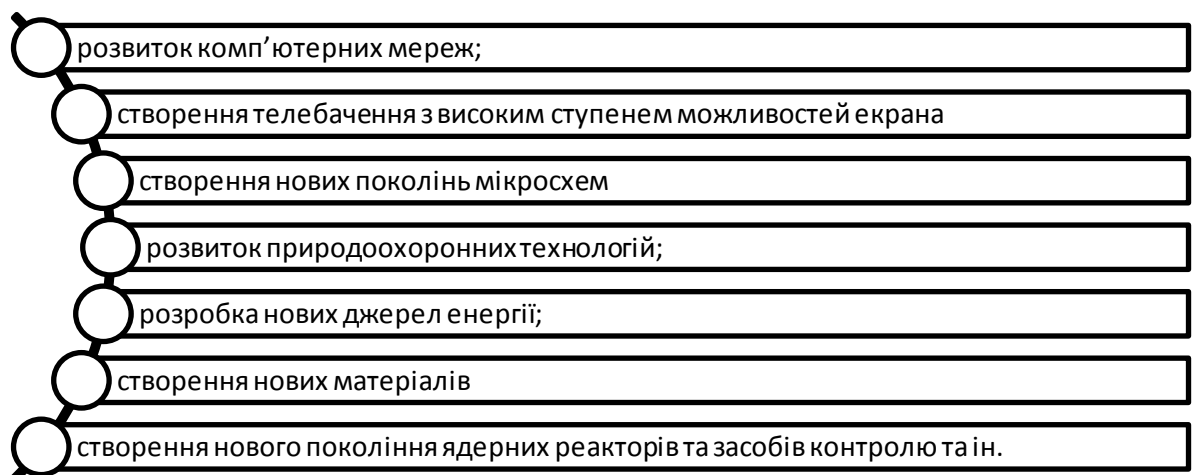

Рис. 3.2 – Галузі, що складають економіку знань*

*Джерело: складено та узагальнено автором за [35]

Проаналізуємо кожен галузь окремо:

а) розвиток комп'ютерних мереж – дає змогу пришвидшити передачу інформації, використовувати більш сучасні та зручніші прилади для обробки та передачі інформації, за короткі терміни;

б) створення телебачення з високим ступенем можливостей екрану – дозволяє переглядати, сучасний інноваційний стан підприємства;

в) створення нових поколінь мікросхем – дозволяє впроваджувати у виробництво автоматизацію з мінімізацією людського фактору, таким чином покращується якість продукції та строки її виробництва;

г) розвиток природоохоронних технологій – запобігає забрудненню навколишнього середовища, що покращує працездатність працівників, та впливає на збільшення довговічності продукції;

д) розробка нових джерел енергії – дозволяє розробити нові більш сучасні джерела енергії з метою збереження природних ресурсів та мінімізацією шкідливих викидів;

е) створення нових матеріалів – дає змогу, виробляти продукцію з більш високими показниками, довговічністю та якістю. Продукція нового покоління буде легшою в експлуатації та матиме розумне співвідношення між ціною та якістю;

є) створення нового покоління ядерних реакторів та засобів контролю - допомагає виробляти безпечне паливо для роботи усіх залежних мереж, що не призведе в подальшому до катастрофи світового масштабу як Чорнобиль.

Можна сміливо зауважити, що для технологічного прориву України необхідно розвиватися саме технологічно, адже в Україні ця галузь ще з 20 століття розвивається краще за все [36,37]. Більшість спеціальностей яким навчають у вищих навчальних закладах молодих українських спеціалістів, так чи інакше базуються або залучають у свою роботу саме технічні знання, засоби та ресурси.

В підрозділі було розглянуто, принцип розвитку національної економіки та бізнесу із застосуванням інновацій. В плані розвитку інноваційної діяльності

Україна є повним аутсайдером, але обравши правильний напрям розвитку інновацій за допомогою інвестування в науку та техніку є можливість розвинути інноваційний потенціал країни в кращу сторону. Це допоможе зберігати кваліфіковані кадри та стимулювати їх діяльність у розвиток інновацій. Якщо об'єднати галузі, що створюють «економіку знань» в країні та інновації, можна успішно розвивати науково-технічний бізнес для існування якого є всі необхідні чинники.

3.2 Фірми-лідери як рушійна сила інноваційного розвитку в національній економіці

В попередньому підрозділі було визначено, що для ефективної конкурентоспроможності країни та компанії необхідно розвивати інноваційну діяльність. Для України це вдається достатньо важко, адже з боку держави не відбувається жодного фінансування в інновації. Проте є в українській економіці країни, які спираючись на міжнародний досвід та власні цілі та можливості створили конкурентоспроможні компанії. Цих компаній небагато, проте вони успішно конкурують на внутрішньому та зовнішньому ринках.

На сьогоднішній день для конкурентоспроможності українських компаній існує декілька головних перешкод, ними є: недорозвиненість внутрішнього ринку, відсутність стимулів з боку держави для інноваційної діяльності, поширення корупції та ін. Конкурентоспроможність увесь час перебуває під розглядом багатьох науковців, оскільки цей фактор визначає всі можливі шляхи розвитку стратегічних рішень, як на макрорівні, так і на мікрорівні[38].

На сьогоднішній день до вищенаведених чинників додалася пандемія коронавірусу «COVID-19». Цей чинник загальмував роботу української економіки та створив ряд негативних факторів, які заважають тепер набрати нових обертів для повернення економіки в нормальний стан. Завдяки цьому Україна на сьогоднішній день перебуває за рівнем конкурентоспроможності на середніх позиціях, а порівняно з більш розвинутими країнами - на останніх.

У процесі розроблення інноваційної стратегії українським компаніям важливо враховувати головні положення: концепцій та теорій інновацій, що включають у себе всі фактори які безпосередньо впливають на розвиток конкурентоспроможності. За світовими показниками положення України за минулі два роки значно погіршилося, країна маючи доходи нижче середнього посідає 145 місце зі 183 країн за показником «лекість ведення бізнесу».

Нині швидко зростає кількість компаній які прагнуть перетворити інновації на стандартний системний підхід. За рахунок того, що керівники цих компаній забезпечили швидку інвестиційну віддачу, переглянувши кожен етап процесу реалізації нових стратегій, тим самим прискорили зростання прибутку.

Пошук нових рушійних сил прискорення економічної динаміки, постало як першочергове завдання сьогодення, що пов'язано з вичерпанням чинників екстенсивного економічного розвитку. Щоб спробувати розвинути свій інноваційний потенціал, українським компаніям можна звернути увагу на вже сформовані інноваційні стратегії, які були запропоновані відомими міжнародними компаніями, і показали свою результативність. Авангардом компаній, на міжнародному рівні що запроваджують інновації, є: Apple, Google, Toyota Motor Corporation, Microsoft Corporation. В процесі запозичення нових знань із-за кордону виникають як переваги так і недоліки. Для того щоб компанії мали прийнятні уяву як відбувається розроблення інноваційного розвитку, слід проаналізувати схематичне представлення втілення й адаптації зарубіжного досвіду формування та реалізації інноваційної стратегії та політики (рис.3.3)

Рис. 3.3 – Схематичне представлення втілення й адаптації зарубіжного досвіду формування та реалізації інноваційної стратегії та політики*

*Джерело: складено автором за [39]

Питання освоєння зарубіжного досвіду формування та реалізації інноваційної стратегії повинна відбуватись через виявлення переваг і недоліків, перспектив і проблеми інноваційного розвитку зарубіжних країн, які вийшли на шлях інноваційного розвитку. Для цього важливо дослідити відмінності формування інноваційних стратегій і політики інноваційних країн лідерів, інструменти регулювання інноваційного розвитку та діяльності в різних соціально-економічних системах, тенденції розвитку НТП, зміни попиту на світовому ринку, впливи та тенденції глобального середовища. Такий аналіз дасть змогу виокремити чинники, які стримують конкурентоспроможність

зарубіжних країн і розвиток інноваційної діяльності й інноваційних систем та чинники, які сприяють конкурентоспроможності економіки зарубіжних країн, інноваційному розвитку.

Вивчаючи досвід провідних компаній світу, українські компанії можуть спіткнутися з так званими «міфами» які ніби передбачені для пришвидшення реалізації інноваційної стратегії, а насправді тільки уповільнюють її. Під час реалізації інновацій більшість компаній розуміють, що всі твердження є хибними, і таким чином ці міфи розвіюються. Розглянемо деякі з цих міфів у (табл.3.2)

Таблиця 3.2– Тлумачення міфів щодо реалізації інноваційної діяльності*

Міфи інноваційної діяльності	
Впровадження інновацій не потребує революції всередині компанії	Інновація це послідовність дій, а не гра на везіння
Інновація не зводиться лише на творчій діяльності	Інновація не є засобом швидкого отримання заробітку
Інновація не зосереджується тільки на нових технологіях	Інновація не обмежується лише стадіями та підходами

*Джерело: узагальнено автором за [40,41]

З (табл. 3.2) видно, що більшість компаній вважає інноваційну діяльність лотереєю, тобто розробляє ідею і не прораховує шляхи її реалізації в подальшому. Тому що немає гідної фінансової підтримки наукового потенціалу, висококваліфікованих кадрів та стимулу для більш ретельної роботи в плані розробки.

На жаль українська політика не орієнтована на те щоб підприємства і компанії розвивали свою інноваційну діяльність, немає гідних умов для того щоб надати підприємствам роль головних новаторів у національній інноваційній системі. Великі підприємства чи невеликі компанії не проводять власних розробок НДДКР, так як не мають стимулів для розробок нових продуктів. Великий вплив має те, що компанії не підтримують співпрацю один

з одним. Стара радянська система, яка і досі застосовується на сучасних підприємствах, подекуди перешкоджає технологічному розвитку та регулюванню, модернізації та інвестиціям в інноваційну діяльність. Це характеризується тим що в нас досі діють багаточисельний примусовий стандарт якого необхідно дотримуватися і це не дає шансу спробувати додати щось нове та незвичайне до товару або послуги. Для того щоб підприємства проводили інноваційну модернізацію, необхідно стимулювати економічний фактор, розвивати наукову базу та готувати кваліфікований персонал. Як показує практика інноваційний процес проходить більш активно на його початкових етапах, коли виникає нова ідея і в подальшому вона перетворюється в нову інновацію або закінчується нічим[41].

Запозичення зарубіжного досвіду щодо врегулювання інноваційних процесів для підвищення конкурентоспроможності українських компаній і підприємств є вкрай потрібним через проблемність застосування інновацій у зв'язку з низькими інвестиціями в НДДКР. Для впровадження зарубіжного досвіду українськими компаніями необхідно враховувати перспективний та наявний інноваційний потенціал країни для успішного регулювання інноваційної діяльності [42, с.34-39]. При впровадженні окремих регулюючих заходів, необхідно передбачити реакцію ринку тобто як це відобразиться на ціні, заробітній платі чи конкуренції.

Однак не зважаючи на слабку стратегічну підготовку в Україні, на сьогоднішній день існують українські компанії, які реалізувалися за рахунок інновацій, та успішно розвиваються у цьому напрямку. Дані щодо інноваційної діяльності українських компаній наведено у (табл.3.3). При складанні рейтингу головним критерієм була наявність не тільки інноваційних планів на майбутнє, але і вже успішно реалізованих інновацій у виробничій технології, продукції або наданих послугах.

Таблиця 3.3– Рейтинг 5 найбільших інноваційних українських компаній*

Назва компанії	Інновації	Галузь	Локалізація послуг
1. WOG	мобільний додаток WOG Pride з інтегрованим методом оплати Apple Pay;	реалізація нафтопродуктів та інших товарів і послуг	всеукраїнська мережа автозаправних комплексів
2. Датагруп	сертифікована автоматизація бізнес-процесів на bpm'online, послуга SOC, продукти "Безпечне місто" і "Електронна медицина" та ін.	телекомунікації	всеукраїнська мережа
3. Інтерпайп	будівництво на заводі Інтерпайп НТЗ двох нових ліній з виробництва залізничних коліс і з виробництва обсадних труб з преміальними різьбовими з'єднаннями	виробництво труб і залізничних коліс	Дніпропетровська область
4. Київстар	швидкий розвиток мережі 4G з найвищою швидкістю мобільної передачі даних	телекомунікації	всеукраїнська мережа
5. Метінвест	введення в експлуатацію МБЛЗ №4 і запуск масштабної реконструкції листопрокатного цеху 1700 на ММКІ	гірничо-металургійний комплекс	Маріуполь, Запоріжжя, Кривий Ріг

*Джерело: складено автором за [42-44]

Українські компанії які представлені в (табл. 3.3) , тримають високі конкурентні переваги тому, що стратегії які вони сформували, та яким слідували передбачають радикальні зміни в суспільному розумінні, за рахунок переходу до європейського шляху розвитку, а саме повна орієнтація на зацікавлені сторони суспільства. Такі інноваційні прориви дозволять створити ефективні координаційні структури для швидкого реагування на зміни

економічної ситуації в країні та успішне налаштування ринку на новий шлях. Аналіз інновацій як українських компаній так і світового досвіду свідчить про пряму залежність рівня інноваційного розвитку країни від стану економічної нерівності населення. Тому що жодна ідея не може бути реалізована без участі людського фактору[45].

Можливість застосування підприємствами чи компаніями інновацій технологічного характеру залишається все ще на низькому рівні. Також майже зовсім не розвивається інноваційна активність підприємств, так як немає спонукаючих дій зі сторони держави, щоб стимулювати науковців для розроблення нових ідей, тому існує загроза, що цей стан з найближчими роками лише посилиться. Так чи інакше необхідно законодавчо забезпечити гідну заробітну плату і стимулювати розвиток якості праці робітників. І тоді молоді спеціалісти будуть зацікавлені у розробці шляхів підвищення економічної діяльності підприємств і відповідно держави. Це позитивно вплине не тільки на інноваційний розвиток країни, а й на економічне зростання, за рахунок розширення ринку збуту та покращення якості продукції..

Таким чином, враховуючи людський фактор українські компанії, що втілюють процесні інновації будуть поступово зникати з ринку поступаючись місцем більш сильним компаніям, які впроваджують більш сучасні маркетингові та організаційні інновації [46]. Прикладом таких підприємств, стали підприємства оптової торгівлі із акцентуванням уваги саме на маркетингових та організаційних інноваціях.

Оцінюючи основні тенденції інноваційної діяльності українських компаній, можна зробити висновок, що не можна сліпо орієнтуватися на досвід міжнародних компаній в плані розробки інноваційних стратегій. Цей процес є індивідуальним, так як у кожній компанії чи підприємстві є свої: кваліфіковані кадри, ринки на які вони орієнтуються та споживачі. Приклад п'яти найбільш інноваційних компаній України довели, що необхідно орієнтуватися переважно на власні ресурси, фінансові можливості та смаки споживачів, тому що ці

фактори є ніби фундаментом для розвитку та створення власної інноваційної стратегії.

У підрозділі було проаналізована можливість українських компаній розвиватися в сучасних умовах глобалізаційних викликів. Задля ефективної діяльності. Національні підприємства можуть взяти за основу досвід міжнародних компаній, проте розробляти інноваційну стратегію слід орієнтуючись на власні сировинні та ресурсні переваги, цілі які прагне досягти та можливості. Не враховуючи сумний стан розвитку інновацій в Україні, є декілька компаній які попри всі перешкоди використали інноваційні ресурси та створили свої перспективні компанії, і тепер успішно ведуть конкурентну боротьбу на внутрішньому та зовнішньому ринках.

4 ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

4.1 Аналіз потенційних небезпек

При розгляді теми магістерської роботи «Інноваційна діяльність компаній в умовах глобалізації» розглядалися чинники які впливають на безпеку роботи працівників офісу, під час аналітичної, графічної та економічно-творчої діяльності, в кабінетах оснащених оргтехнікою, а саме: персональними комп'ютерами з візуальними дисплейними терміналами, факсами, ксероксами, принтерами, побутовою технікою, ламінаторами, технікою для презентації та ін. Нижче розглянемо заходи по забезпеченню безпеки, виробничої санітарії, гігієни праці і пожежної безпеки для офісного приміщення більш детально.

На основі аналізу роботи існуючого обладнання і посадових обов'язків фахівця у приміщенні офісу, який обладнаний персональними комп'ютерами, презентаційною технікою, виявлені наступні небезпечні та шкідливі виробничі фактори, які здатні привести до травм або ушкодження здоров'я працівників :

а) під час використання робочої та побутової техніки, яка під'єднана до електричної мережі напругою 220 В, існує небезпека отримати ураження електричним струмом, внаслідок пошкодження шнуру, несправності техніки або необережного поводження з порушеннями правил техніки безпеки під час експлуатації;

б) можливе виникнення загорання, в результаті неправильного використання комп'ютерної техніки, порушення правил безпеки та відсутності протипожежних датчиків, що може призвести до опіків та травм різного ступеню важкості;

в) за довгий безперервний проміжок часу роботи за персональним комп'ютером людина втомлюється сидіти правильно, і том з часом починає горбитися, це призводить до напруження кістково-м'язового апарату, що призводить до виникнення хронічних хвороб;

г) якщо робота пов'язана з постійним контактом з людьми (клієнтами) внаслідок виникнення частих стресових ситуацій виникає нервово-психічне напруження, що призводить до загального погіршення самопочуття, та до виникнення хронічних головних болей та втоми;

д) при неправильній організації робочого місця, а саме надмірна засміченість або неправильне розташування предметів, може привести до механічних пошкоджень в разі необережного користування;

е) робоча зона будь-якого працівника повинна бути достатньо освітлена, так як недостатнє освітлення призводить до погіршення зору, та загальної продуктивності людини;

є) погана чи несправна вентиляція призводить до виникнення алергічних реакцій, загального погіршення самопочуття, що призводить до розвитку застудних та інших загальних хвороб;

ж) під час тривалої роботи за комп'ютером у великому колективі, можуть виникати головні болі пов'язані з постійним шумом який лунає від техніки та клієнтів;

з) недотримання правил поведінки під час виникнення надзвичайної ситуації, призводить до серйозних механічних травм працівників в разі виникнення, пожежі.

4.2 Заходи по забезпеченню безпеки

У приміщенні офісу під час роботи застосовується широке різноманіття електроприладів, таких як: персональні комп'ютери, ксерокси, принтери, факси, кондиціонери, освітлювальні прилади, побутові електроприлади тощо. Небезпека ураження електричним струмом при використанні цих приладів з'являється при недотриманні заходів безпеки, а також при відмові або несправності цього обладнання. Наслідки ураження електричним струмом залежать від багатьох факторів: опору організму, величини, тривалості дії, роду

і частоти струму, шляхів його проходження через життєво важливі органи, умов зовнішнього середовища.

Для запобігання виникнення пожежі під час використання великої кількості технічних засобів з порушенням правил експлуатації, необхідно обладнати офісні приміщення протипожежними засобами, такими як вогнегасники, протипожежна система з датчиками чутливості.

Обладнання, що використовується в офісних приміщеннях є споживачем електроенергії, що живиться від змінного струму 220 В від мережі з заземленою нейтраллю, та відноситься до електроустановок до 1000В закритого виконання. Згідно «ПУЕ», за ступенем небезпеки ураження електрострумом, офісне приміщення належить до 1-го класу, тобто є приміщенням без підвищеної небезпеки у якому відсутні умови, що створюють підвищену та особливу небезпеку., а офісне обладнання належить до 2 класу захисту

Конструктивні заходи забезпечують захист від випадкового дотику до струмопровідних частин за допомогою їх ізоляції та захисних оболонок. Згідно з ГОСТ 12.1.009-76 (1999) «ССБТ. Елетробезпечність. Терміни та визначення»[47] у приладах 2 класу захисту використовується подвійна ізоляція - електрична ізоляція, що складається з робочої і додаткової ізоляції.

Для забезпечення захисту від ураження електричним струмом при дотику до металевих оболонок, які можуть опинитися під напругою в результаті аварій призначені схемно-конструктивні заходи.

Експлуатація електроустановок і електроустаткування проводиться відповідно до НПАОП 40.1-1.01-97 «Правила безпечної експлуатації електроустановок» (далі «ПБЕЕ»)[48] та НПАОП 40.1-1.21-98 «Правила безпечної експлуатації електроустановок споживачів»[49].

Згідно з ГОСТ 12.1.030-81 (2001) «ССБТ. Электробезопасность. Защитное заземление, зануление»[50] у приміщеннях галузі управління персоналом влаштовується занулення.

Для запобігання статистичного навантаження при користуванні ПК рекомендовано використовувати перерви в роботі 10 хв. через кожні дві

години. Робочі місця у такому випадку повинні відповідати усім необхідним ергономічним умовам, які пов'язані з урахуванням характеру трудової діяльності згідно з ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин»[51]. Висота робочої поверхні столу з ПК регулюється в межах 680-800 мм, а ширина і глибина – забезпечує можливість виконання операцій у зоні досяжності моторного поля (рекомендовані розміри: ширина – 600-1400 мм, глибина – 800-1000 мм). Робочий стіл має простір для ніг висотою 600 мм, шириною – 500 мм, глибиною (на рівні колін) – 450 мм, на відстані витягнутої ноги – 650 мм.

У зв'язку із стресовими ситуаціями та нервово-емоційними навантаженнями у працівників які можуть виникнути через постійний контакт з клієнтами, погану вентиляцію приміщення та шумоізоляцію є ймовірність виникнення захворювань загально-невротичного характеру з серйозний вплив на серцево-судинну систему, що призводить до збільшення артеріального тиску і частоти пульсу. З метою зниження нервово-емоційного напруження, стомлення зорового аналізатора, поліпшення мозкового кровообігу, подолання несприятливих наслідків гіподинамії, запобігання втоми, згідно ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин»[51] та згідно з ДБН В.2.5-67:2013 «Опалення, вентиляція та кондиціонування»[52] застосовуються засоби запобігання та зниження цих факторів.

Внаслідок нераціонального розташування робочих місць, захаращення робочої зони або у зв'язку з недбалістю та неухважністю обслуговуючого персоналу виникає ймовірність механічного травмування. Для виключення травматизму згідно ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин»[51] зроблено більш зручне та раціональне розташування робочих місць, таким чином щоб збільшена відстань між ними, відповідає нормованим

значенням: (площа на одне робоче місце має становити не менше ніж $6,0 \text{ м}^2$, а об'єм не менше ніж $20,0 \text{ м}^3$). Поверхня підлоги є рівною, неслизькою, з антистатичними властивостями.

4.3 Заходи з виробничої санітарії і гігієни праці

Згідно ДБН В.2.5-28-2018 «Інженерне обладнання будинків і споруд. Природне і штучне освітлення»[53] в офісних приміщеннях використовується природне та штучне освітлення, яке допомагає полегшити умови праці. Природне освітлення здійснено через світлові прорізи, які забезпечують коефіцієнт природної освітленості (КПО) не нижче 1,5%. Для захисту від прямих сонячних променів, які створюють прямі та відбиті відблиски на поверхні екранів і клавіатури, використовуються сонцезахисні пристрої, на вікнах встановлені жалюзі або штори.

У офісному приміщенні обладнаному ПК з екранним пристроєм (далі – «ЕП»), згідно ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин»[51] та ДБН В.2.5-28-2018 «Природне і штучне освітлення»[53] передбачене природне та штучне освітлення.

Основними причинами недостатньої або надмірної освітленості робочих місць є хибний вибір або несправність освітлювальних приладів, або неправильне розташування робочих місць по відношенню до джерел освітлення. Незадовільна освітленість на робочому місці або на робочій зоні може бути причиною зниження продуктивності та якості праці, отримання травм. Недостатнє або надмірне освітлення викликає зоровий дискомфорт, що виражається у відчутті незручності або напруженості. Тривале перебування в умовах зорового дискомфорту призводить до розсіювання уваги, зменшення зосередженості, зоровій і загальній втоми.

Штучне освітлення в приміщенні здійснено системою загального рівномірного освітлення. Для створення та забезпечення найбільш комфортних

умов при виконанні робочих процесів у офісному приміщенні, було виконано розрахунок загального рівня освітленості.

Обираємо невелике офісне приміщення розмірами: довжина – 5 м, ширина – 5 м, висота – 3,4 м. Так як приміщення призначено для постійного перебування працівників воно є досить світлим, що підтверджують наступні коефіцієнти: коефіцієнт відбиття від стелі -70%, коефіцієнт відбиття від стін – 50%, коефіцієнт відбиття від підлоги – 30%. За нормативним документом ДБН В.2.5-28-2018 «Природне і штучне освітлення»[53] обираємо нормоване значення освітленості $E_n = 400$ лк. Для того щоб приміщення освітлювалось рівномірно, необхідно розрахувати кількість рядів світильників у приміщенні, з врахуванням вихідних даних отримуємо 2 ряди світильників типу ЛПО з числовим значенням коефіцієнта світильника $[L/h] = 1,4$. Оскільки ми визначились з кількістю та типом світильників у приміщенні, розрахуємо оптимальну відстань між рядами світильників, вона складатиме 2,5 м, що є пропорційною відстанню одного світильника від іншого. Визначивши усі необхідні характеристики світильників, необхідно розрахувати значення індексу приміщення i , що характеризує співвідношення розмірів освітлювального приміщення і висоти розміщення світильників, з врахуванням отриманих даних, індекс складає 1,40, що є оптимальним для даного приміщення. Виходячи з цього можна визначити значення коефіцієнтів використання світлового потоку створюваного світильниками вибраного типу ЛПО, $K_z = 1,4$ – оцінка коефіцієнта запасу; $\rho = 70\%$ - оцінка коефіцієнтів відбиття поверхонь приміщення; $\eta = 50\%$ - коефіцієнт використання світлового потоку. Враховуючи тип світильника, розраховуємо що, оптимальна їх кількість у приміщенні складатиме 4 шт., з кількістю ламп по 2 шт. потужністю 36 Вт. типу: BASIC T8 L 36W/765. При цьому світловий потік умовного джерела світла складатиме 2566 лм, проте для більшої точності розрахунків обираємо найближче значення фактичного світлового потоку лампи $\Phi_{\text{л}} = 2600$ лм. І тоді сумарний світловий потік Φ_{Σ} буде дорівнювати 30800 лм. Як підсумок щоб впевнитися у тому як лампи освітлюватимуть

приміщення розмірами $5 \times 5 \times 3,4$ м розрахуємо загальну розрахункову освітленість у приміщенні, що створюється при застосуванні стандартних ламп з врахуванням усіх вище обраних значень $E_p = 270,13$ лк. Отже аналізуючи розрахунок штучного освітлення приміщення я прийшла до висновку, що оптимальною кількістю світильників для невеликого приміщення буде 4 шт. ЛПО, які розташовані у 2 ряди з загальною кількістю ламп 8 шт. Такий вибір розташування освітлення буде найраціональнішим та найзручнішим, що забезпечить усі необхідні комфортні умови для роботи працівників.

Метеорологічні умови для приміщення з комп'ютеризованими робочими місцями – температура, відносна вологість та швидкість переміщення повітря цілком відповідають вимогам ДСН 3.3.6.042-99 «Державні санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень»[54]. Роботи у приміщенні з ПК, належать до категорії Іб – легка робота, тому передбачені наступні оптимальні значення параметрів мікроклімату:

а) у холодний період року: температура $21-23^{\circ}\text{C}$; відносна вологість: 40-60%; швидкість переміщення повітря: $0,1$ м/с;

б) у теплий період року: температура $22-24^{\circ}\text{C}$; відносна вологість: 40-60%; швидкість переміщення повітря: $0,2$ м/с.

Відповідно до вимог ДБН В.2.5-67:2013 «Опалення, вентиляція та кондиціонування»[52], з метою забезпечення оптимальних параметрів мікроклімату в офісному приміщенні обладнаному ПК з ЕП передбачена система централізованого водяного опалення з радіаторами, а на теплий період передбачений побутовий кондиціонер.

З метою забезпечення необхідного повітрообміну у приміщенні офісу передбачена система механічної припливно-витяжної вентиляції (методом рекуперації), яка забезпечує 3-кратний обмін повітря за годину.

Оптимальні рівні позитивних ($n+$) і негативних ($n-$) іонів у повітрі офісного приміщення з електронними приладами відповідають вимогам ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних

машин»[51] і становить: $n_+ = 1500-30000$ (шт. на 1 см^3); $n_- = 3000-5000$ (шт. на 1 см^3). Підтримку оптимального рівня легких позитивних і негативних аероіонів у повітрі на робочих місцях забезпечують за допомогою біполярних коронних аероіонізаторів.

4.4 Заходи безпеки у надзвичайних ситуаціях

Заходи по забезпеченню пожежної безпеки для приміщення офісу обладнаного ПК з ВДТ розроблені відповідно до вимог НАПБ А.01.001-14 «Правил пожежної безпеки в Україні»[55].

Закон України «Про пожежну безпеку» визначає загальні правові, економічні та соціальні основи забезпечення пожежної безпеки на території України, регулює відносини державних органів, юридичних і фізичних осіб у цій галузі незалежно від виду їх діяльності та форм власності.

Пожежна безпека – стан об'єкта, при якому з регламентованою ймовірністю виключається можливість виникнення та розвиток пожежі і впливу на людей її небезпечних факторів, а також забезпечується захист матеріальних цінностей.

Для забезпечення пожежної безпеки в установах проводять пожежну профілактику, яка включає в себе комплекс організаційних і технічних заходів, спрямованих на забезпечення безпеки людей, на запобігання пожежі, обмеження її поширення, а також на створення умов для успішного гасіння пожежі.

З аналізу речовин і матеріалів, що використовуються в приміщенні офісу який обладнано персональними комп'ютерами, принтерами, факсами, ксероксами, презентаційною технікою, побутовими приладами згідно ДСТУ EN 2:2014 «Класифікація пожеж (EN 2:1992, EN 2:1992/A1:2004, IDT)»[56] визначаємо клас можливої - А. Відповідно до вимог ДСТУ Б В.1.1-36:2016 «Визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за

вибухопожежною та пожежною небезпекою»[56] офісне приміщення відноситься до категорії з пожежної небезпеки - Д.

Згідно ДБН В.1.1-7:2016 «Пожежна безпека об'єктів будівництва. Загальні вимоги»[58], передбачаємо шляхи евакуації із приміщення офісу обладнаного великою кількістю технічних засобів (переважно персональними комп'ютерами), працівників на випадок пожежі:

а) як евакуаційні виходи в першу чергу використовуються дверні отвори, якщо вони ведуть з приміщень назовні;

б) через сходовий майданчик з виходом на вулицю безпосередньо або з виходом через вестибюль;

в) вихід з офісу на безпечну ділянку у прохід коридору з виходом назовні або на сходовий майданчик що веде назовні;

г) у сусідні приміщення того ж поверху з вогнестійкістю не нижче 3 ступеня, що не містять вибухонебезпечних речовин та легкозагоряємих матеріалів.

Згідно вимог ДБН В.2.5-56:2014 «Системи протипожежного захисту»[59] офісне приміщення необхідно обладнати засобами виявлення загорянь і пожеж, а саме:

а) пожежні сигналізації ППКП ТІРАС-4П.1 з вбудованим GSM комунікатором який призначений для цілодобової централізованої пожежної охорони об'єктів і будівель, шляхом постійного контролю чотирьох зон і передачі повідомлень, через вбудований комунікатор, за допомогою мережі GSM;

б) системами пожежогасіння зокрема, системою спринклерного пожежогасіння, що розташовується під стелею офісу та складається з вододавача (або декількох водопитателів) і однієї або декількох спринклерних секцій; До складу кожної секції входить вузол управління та мережа розподільних трубопроводів з встановленими на них зрошувачами;

в) крім того, на 25 м² площі в офісних приміщеннях з оргтехнікою, слід передбачати по одному газовому вогнегаснику з величиною заряду вогнегасної

речовини 3 кг і більше, типу ВВК-1,4 чи ВВК-2, але не менше ніж один вогнегасник зазначених типів на приміщення;

г) для гасіння пожежі в початковій стадії в офісах, крім вогнегасників доречно мати ще кошму. Пожежні покривала повинні бути розміром не менше ніж 1 x 1 м. У місцях застосування та зберігання мінімальні розміри пожежних покривал збільшуються до величин: 2 x 1,5 м і 2 x 2 м відповідно.

Сили і засоби, які залучаються для проведення рятувальних та інших невідкладних робіт. Управління під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій полягає у керівництві силами цивільного захисту (оперативно-рятувальна служба цивільного захисту, аварійно-рятувальні служби, формування цивільного захисту, спеціалізовані служби, пожежно-рятувальні підрозділи (частини), добровільні формування цивільного захисту) при проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт (АРІНР)[58].

АРІНР – роботи, спрямовані на пошук, рятування і захист населення, уникнення руйнувань і матеріальних збитків, локалізацію зони впливу небезпечних чинників, ліквідацію чинників, що унеможливають проведення таких робіт або загрожують життю рятувальників.

Головна мета управління під час виконання АРІНР – забезпечити своєчасне та ефективне виконання завдань у зоні надзвичайної ситуації (НС) у найкоротші терміни та з мінімальними людськими й матеріальними втратами від наслідків НС наявними ресурсами (силами та засобами різноманітного призначення для виконання АРІНР).

До рятувальних робіт відносяться[14]:

а) розвідка маршруту руху сил, визначення обсягу та ступеня руйнувань, розмірів зон зараження, швидкості і напрямку розповсюдження зараженої хмари чи пожежі;

б) локалізація та гасіння пожеж на маршруті руху сил та ділянках робіт;

в) визначення об'єктів і населених пунктів, яким безпосередньо загрожує небезпека;

г) визначення потрібного угруповання сил і засобів запобігання і локалізації небезпеки;

д) пошук уражених та звільнення їх з-під завалів, пошкоджених та палаючих будинків, із загазованих та задимлених приміщень;

е) розкриття завалених захисних споруд та рятування з них людей;

є) надання потерпілим першої допомоги та евакуація їх (при необхідності) у лікувальні заклади;

ж) вивіз або вивід населення із небезпечних місць у безпечні райони;

з) організація комендантської служби, охорона матеріальних цінностей і громадського порядку;

и) відновлення життєздатності населених пунктів і об'єктів; – пошук, розпізнавання і поховання загиблих;

і) санітарна обробка уражених;

й) знезараження одягу, взуття, засобів індивідуального захисту, територій, споруд, а також техніки;

ї) соціально-психологічна реабілітація населення.

Сили і засоби для проведення рятувальних і невідкладних робіт.

Для проведення рятувальних та інших невідкладних робіт рішенням начальника ЦЗ створюються угруповання ЦЗ. Склад угруповань визначається з урахуванням сил і засобів, характеру і обсягу робіт, які треба виконати [60].

Безпосередньо на місці проведення рятувальних робіт особовим складом керує командир формування. Він стежить за ходом роботи, за встановленим режимом роботи, за зміною обстановки, проведенням перегрупування чи перестановки сил і засобів на місці роботи, контролює суворе дотримання заходів захисту і безпеки особового складу.

Рятувальні і невідкладні роботи неможливо провести в короткі строки без використання техніки. Для проведення РІНР можна залучити різну техніку, яка є в господарстві або на об'єктах району.

Вся наявна техніка поділяється на різні групи в залежності від виду робіт [60]:

а)екскаватори, трактори, бульдозери, самоскиди, крани, домкрати, лебідки – для розчищення завалів, піднімання і переміщення вантажів, конструкцій будівель і споруд;

б)пневматичні машини – відбійні молотки, бурильні інструменти для подрібнення завалених конструкцій будівель, пробивання отворів з метою надання повітря або виведення потерпілих;

в)бензорізи, електро- і газозварювальні апарати – для розрізання металевих конструкцій;

г)авторемонтні майстерні, станції технічного обслуговування, майстерні, заправники паливом, освітлювальні апарати – для забезпечення і обслуговування техніки;

д)насоси, мотопилки, пожежні машини, поливальні машини, водовозки – для гасіння пожеж, забезпечення водою і відкачування води;

е)автобуси, вантажні автомобілі, кінний транспорт – для евакуації потерпілих і тварин із небезпечної зони.

Аварійні роботи на мережі електропостачання потребують спеціальної підготовки і виконують, як правило, спеціалізованими підрозділами[60].

Успішне проведення рятувальних робіт досягається своєчасною організацією і безперервним веденням розвідки, добуванням достовірних даних на встановлений час, високою технічною, морально-психологічною підготовкою, умінням ведення робіт, знанням і суворим дотриманням правил безпеки під час проведення робіт особовим складом формувань ЦЗ; ефективним використанням машин і механізмів; знанням командирами формувань ділянок роботи, розміщення об'єктів, комунально-енергетичної мережі, розміщення захисних споруд, які працюють у районі лиха, осередку ураження, організацією чіткого зв'язку і управління силами та засобами[60].

Під час розгляду розділу з «охорони праці та безпеки у надзвичайних ситуаціях» було проаналізовано потенційні небезпеки, які виникають під час роботи в офісі. Щоб попередити виникнення цих небезпек були розроблені заходи для їх попередження, з урахуванням факторів виробничої санітарії і

гігієни праці та заходів з пожежної безпеки. Ефективність використання цих засобів підтверджує розрахунок освітлення невеличкого офісного приміщення з урахуванням усіх вимог та правил. Задля правильного реагування в надзвичайних ситуаціях, було вивчено питання, щодо сил та засобів для проведення рятувальних та інших невідкладних робіт.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній дипломній магістерській роботі здійснено теоретичний аналіз впливу інноваційної діяльності компаній на формування сучасного міжнародного та національного бізнес-середовища. За результатами дослідження сформовано такі висновки та пропозиції.

а) на основі з'ясування категоріального апарату інноваційної діяльності, який включає в себе поняття інновація, інноваційний розвиток та інноваційна стратегія, було розкрито сутнісні особливості їх та виявлена залежність й ієрархія їх в процесі дослідження.

б) класифіковано стратегії інноваційного розвитку у міжнародній діяльності компаній, які поділяються на активні та пасивні. Узагальнено типи інноваційних стратегій за наступними характеристиками: інноваційна політика підприємства, інноваційний потенціал, рівень ризику, вид інновацій, стратегічна позиція підприємства. Проаналізовано ефективність застосування стратегій на практиці, методом модифікування їх для повної адаптації під можливості компаній.

в) виявлено особливості впливу глобалізації на інноваційний розвиток компаній за допомогою чинників, що посилюють цей процес, а саме: науково-технічний прогрес, розвиток міжнародної інфраструктури, розвиток інтернаціоналізації виробництва, геоекономічні та геополітичні трансформації, інтернаціоналізація освіти. Виявлено переваги та загрози, які надає глобалізація для інноваційного розвитку компаній.

г) досліджено тенденції інноваційного розвитку в країнах світу. Використання показника глобального інноваційного індексу свідчить про дотримання інноваційних тенденцій. На основі поділу країн за рівнем доходу, визначено перелік їх, які найбільше долучаються до процесів інвестування в інноваційну діяльність в кожній з чотирьох груп доходів. Визначено, що кожна країна має, як національні особливості переходу до процесу інноваційного

розвитку, так і різні пріоритетні напрями його реалізації, зумовлені в більшій мірі рівнем економічного розвитку та зацікавленості держави в цьому процесі.

д) компаративний аналіз інноваційних стратегій, показав ефективність їх застосування, на прикладі компаній-лідерів у міжнародному бізнесі таких як: Apple, Microsoft, Sony, Google, Nokia, Amazon, і Toyota. Обгрунтовано, що впровадження інновацій в діяльність компаній суттєво впливає на їх економічний стан. Встановлено, що ці компанії стали лідерами в своїх сферах бізнесу, забезпечуючи виняткові продукти та послуги, підібрані зі спеціалізованою клієнтською підтримкою. Серйозні результати компаній-лідерів показують, що успіх в інноваціях залежить не від того, скільки компанія витрачає на НДДКР, а як компанія витрачає ці інвестиції. При цьому основними принципами стратегії ТНК є конкурентні переваги, які відбуваються за рахунок покращення технологій, впровадження нововведень та фінансування НДДКР.

є) з'ясовано, що перспективи для успішного функціонування національних компаній, можливі лише при впровадженні інноваційних стратегій. На прикладі України показано, що відсутність довгострокової стратегії інноваційного розвитку, призвело до того, що країна стала аутсайдером серед провідних країн світу. Наслідком цих процесів є втрати наукового потенціалу, кваліфікованих кадрів та міцних позицій на ринках, що завдають шкоди та некокурентноздатності української економіки. Очевидним є те, що впровадження інновацій в діяльність підприємств дасть змогу виробляти більш технологічний та якісний продукт, з новими характеристиками, матеріалами і за новими технологіями. Результатом цього буде розширення ринків збуту, збільшення аудиторії лояльно налаштованих споживачів та зміцненню конкурентних позицій на національній та міжнародній ринковій арені.

Підсумовуючи вище зазначене, узагальнемо, що необхідними складовими у створенні середовища, що сприяє в перспективі інноваційному розвитку компаній є координаційна роль держави в формуванні сприятливих умов для

розвитку перспективного, інноваційного та конкурентоспоможного напряму через: розвиток інноваційної діяльності, формування наукового потенціалу, навчання та вибір висококваліфікованих кадрів, застосування новітніх технологій та техніки та ін. Підкреслимо, основним фактором розвитку інноваційної діяльності в умовах глобалізації є людський потенціал, його обізнаність, прагнення до вдосконалення та ведення бізнесу є і засобом і метою розвитку.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ

1. Інноваційний радар:Визначення інновацій та Новатори з високим потенціалом уПроекти ІКТ FP7, СІР та Н2020. [Електронний ресурс]. URL: https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/9-innovation_radar-jrc-paper.pdf.
2. Берданова О., Вакуленко В.Стратегічне планування місцевого розвитку. Практичний посібник; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO. – К. : ТОВ «Софія-А». – 2012. – 88 с.
3. О.М. Семенюк, Інноваційна діяльність як основа розвитку підприємства,». – 2013. – Випуск 33, с. 218-223.
4. С. В. Крива. Основні підходи до визначення економічної сутності категорії "інновація". Інвестиції: практика та досвід. 2010. № 20. С.15-18.
5. Прушківська Е.В., Авраменко К.О. Інноваційні стратегії розвитку міжнародних компаній в умовах глобалізації. Економічний вісник Національного гірничого університету. 2020. №.4.(72) С..46-51
6. Freeman C., Nelson R., Silverberg G. and Soete L. (eds), Technical Change and Economic Theory, in G. Dosi «Japan: A New National System of Innovation», Pinter, 1988 – P. 330 – 348.
7. The Global Competitiveness Report 2016– 2017 [Електронний ресурс]. URL: <https://www.weforum.org/reports/the-globalcompetitiveness-report-2016-2017>.
8. Christopher Freeman. The economics of industrial innovation. – London : Campus Verlag, 1982. – 448 p.
9. Вергал К. Ю., Теоретичні підходи до класифікації інноваційних стратегій, [Електронний ресурс]. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/72005091.pdf>.
- 10.Д.О. Горєлов, С.Ф. Большенко. Стратегія підприємства: навч.-метод. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] /. – Харків:, 2010. – 133 с.

11. Фірсова С. Управління інноваційними підприємствами в сучасних умовах// Вісник Київського національного університету імені Т. Шевченка. – 2008. – № 99-100. – С. 102-105.
12. Микитюк П. П., Крисько Ж. Л., Овсянюк-Бердадіна О. Ф., Скочиляс С. М. Інноваційний розвиток підприємства. Навчальний посібник. – Тернопіль:, 2015. – 224 с.
13. Теркина А.В. Глобализация в зеркале инноваций .2006. — №4 (70) [Электронный ресурс]. URL: [http:// www.pvlast.ru/archive/index.249.php](http://www.pvlast.ru/archive/index.249.php)
14. Кузык Б.Н. Ю.В. Яковец Стратегия инновационного прорыва . 2004. — 632 с.
15. Шугуров М. Глобальный инновационный разрыв . 2012. № 2 (29). [Электронный ресурс] / URL: <http://www.intertrends.ru/twenty-ninth/03.htm>.
16. Глобальный индекс инноваций (ГИИ) 2020: .[Электронный ресурс] URL: <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2018-report> .
17. Exports of goods and services The World Bank .[Электронный ресурс] URL :<http://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.ZS>
18. Ботвіна, Н. О. Вплив глобалізаційних та інтеграційних процесів на економічну безпеку України. Том 16. 2014. № 1. – С. 28-33. [Електронний ресурс] URL: <http://www.management.com.ua/news/?id=1503>
19. Біленький, О. Ю. Аналіз конкурентних стратегій ТНК в умовах глобалізації економічної діяльності, 2015. – Том 21. – № 2. – С. 36-41.
20. Рахимова С.А. Реализация инновационных проектов посредством формирования инновационной политики развитых и быстроразвивающихся стран .2017. – № 2. – С. 108-117;
21. Bezverkhaia, O.N. (2009), “Innovative type of development as a factor of competitiveness improvement”, Proceedings of Orenburg State Agrarian University, vol. 1, no. 21, pp. 171-174.
22. Юхименко П. І., Гацька Л. П., Півторак М. В. Міжнародний менеджмент. Навч. посіб. –. 2011. – 488 с.

23. Васильченко В. С., Гриненко А. М., Грیشнова О. А., Керб Л. П. Управління трудовим потенціалом.. - Навч. посіб., 2005. — 403 с.
24. HR-тренди 2018: чим Україна відрізняється від світу. .[Електронний ресурс] URL: <http://www.management.com.ua/tend/tend1037.html>—інтернет джерело
25. Адрианов, В. Д. Современные тенденции в развитии и управлении ТНК. 2007. – № 1. – С. 14-18.
26. Ансофф, И. Р. С. Н. Жильцова Новая корпоративная стратегия, 2006. – 348 с.
27. Градов, С. И. Риск и выбор стратегии в предпринимательстве , 2001. – 380 с.
28. Портер, М. Е. Конкурентное преимущество: как достичь высокого результата и обеспечить его устойчивость .2005. – 167 с
29. Мазаракі А , Т. Чаюн, Т. Мельник.. Міжнародний маркетинг: підручник, 2000. – 306 с.
30. Я. С. Ларіна, С. І. Чеботар, Т. В. Арестенко. Маркетинг: навч. посібник, 2014. – 263 с.
31. А. Ф. Павленко, І. Л. Решетникова, А. В. Войчак .Маркетинг: підручник, 2008. – 600 с.
32. Р. М. Лепа, Д. В. Солоха, С. В. Коверга. Маркетинг та менеджмент: методи, моделі та інструменти. 2012. – 250 с.
33. Інновації в Україні: Європейський досвід та рекомендації для України. – Том 3., 2011. – 76 с.
34. Sloan Management Review, Innovation Strategies Combined. Spring, 2010. С.14
35. Топ-20 найбільш інноваційних компаній України. Національна економіка: навч. пос., 2013. – 512 с. .[Електронний ресурс] URL: <https://www.dsnews.ua/ukr/economics/top-20-samyh-innovatsionnyh-kompaniy-ukrainy-02122019220000>.

36. Т.В. Писаренко, Т.К. Кваша, Рожкова Л.В., Коваленко О.В. Інноваційна діяльність в Україні у 2019 році. 2020. – 45 с.
37. Джаман М.О., Сучасний стан інноваційного потенціалу України. 2016. - № 3. С. 27-36. [Електронний ресурс] URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2016_3_6.
38. Рейтинг стран по уровню инноваций. [Електронний ресурс] URL: <https://nonews.co/directory/lists/countries/global-innovation-index>.
39. Стратегія розвитку України: наук. журн., 2017. – №1. – 156 с.
40. Сухарев О. С. Обрабатывающая промышленность, конкурентоспособность и роль накоплений, 2000. – С. 170-182.
41. Луссе, А.В. Конкурентоспособность экономики в условиях устойчивого и неустойчивого развития. 1999. – 149 с
42. Європейська Бізнес-Асоціація: Індекс інвестиційної привабливості України. – [Електронний ресурс] URL: – Режим доступу: <http://www.eba.com.ua/ua/news/2012/>.
43. Онишко С.В. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку: Монографія. 2004. – 434 с.
44. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів від 21 жовтня 2013 року № 2632 – VI.
45. Алтухова И. Н. Конкурентоспособность предприятий на внешнем рынке / Вісник Донецького університету. Вип. 1.– 2008.
46. Жаліло Я. А., Базилюк Я. Б., Белінська Я. В. Конкурентоспроможність економіки України в умовах глобалізації, 2005. – 388 с.
47. ГОСТ 12.1.009-76 (1999) «ССБТ. Електробезпе́ність. Терміни та визначення».
48. НПАОП 40.1-1.01-97 «Правила безпечної експлуатації електроустановок» (далі «ПБЕЕ»).
49. НПАОП 40.1-1.21-98 «Правила безпечної експлуатації електроустановок споживачів».

- 50.ГОСТ 12.1.030-81 (2001) «ССБТ. Электробезопасность. Защитное заземление, зануление».
- 51.ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин».
- 52.ДБН В.2.5-67:2013 «Опалення, вентиляція та кондиціонування».
- 53.ДБН В.2.5-28-2018 «Інженерне обладнання будинків і споруд. Природне і штучне освітлення».
- 54.ДСН 3.3.6.042-99 «Державні санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень».
- 55.НАПБ А.01.001-14 «Правил пожежної безпеки в Україні».
- 56.ДСТУ EN 2:2014 «Класифікація пожеж (EN 2:1992, EN 2:1992/A1:2004, IDT)».
- 57.ДСТУ Б В.1.1-36:2016 «Визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою».
- 58.ДБН В.1.1-7:2016 «Пожежна безпека об'єктів будівництва. Загальні вимоги».
- 59.ДБН В.2.5-56:2014 «Системи протипожежного захисту».
- 60.Основи організації й проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт під час ліквідації надзвичайної ситуації. [Електронний ресурс] URL:<https://ns-plus.com.ua/2019/06/10/osnovy-organizatsiyi-j-provedennya-avarijno-ryatuvalnyh-ta-inshyh-nevidkladnyh-robit-pid-chas-likvidatsiyi-nadzvyhajnoyi-sytuatsiyi/>.

ДОДАТОК А

Рейтинг країн по рівню інновацій за період 2018-2020 рр.

Таблиця А.1 - Рейтинг країн по рівню інновацій за період 2018-2020 рр*

№	Країна	Індекс за 2018 рік	Країна	Індекс за 2019 рік	Країна	Індекс за 2020 рік
1	Швейцарія	68.40	Швейцарія	67.2	Швейцарія	66.1
2	Нідерланди	63.30	Швеція	63.7	Швеція	62.5
3	Швеція	63.10	США	61.7	США	60.6
4	Великобританія	60.10	Нідерланди	61.4	Великобританія	59.8
5	Сінгапур	59.80	Великобританія	61.3	Нідерланди	58.8
6	США	59.80	Фінляндія	59.8	Данія	57.5
7	Фінляндія	59.60	Данія	58.4	Фінляндія	57.0
8	Данія	58.40	Сінгапур	58.4	Сінгапур	56.6
9	Німеччина	58.00	Німеччина	58.2	Німеччина	56.5
10	Ірландія	57.20	Ізраїль	57.4	Південна Корея	56.1
11	Ізраїль	56.80	Південна Корея	56.6	Гонконг	54.2
12	Південна Корея	56.60	Ірландія	56.1	Франція	53.7
13	Японія	55.00	Гонконг	55.5	Ізраїль	53.5
14	Гонконг	54.60	Китай	54.8	Китай	53.3
15	Люксембург	54.50	Японія	54.7	Ірландія	53.0

*Джерело: складено автором за [16,17]

ДОДАТОК Б

Глобальні лідери в області інновацій в 2020 році

Рис. Б.1 - Глобальні лідери в області інновацій в 2020 році*

*Джерело: складено автором за [16,17]